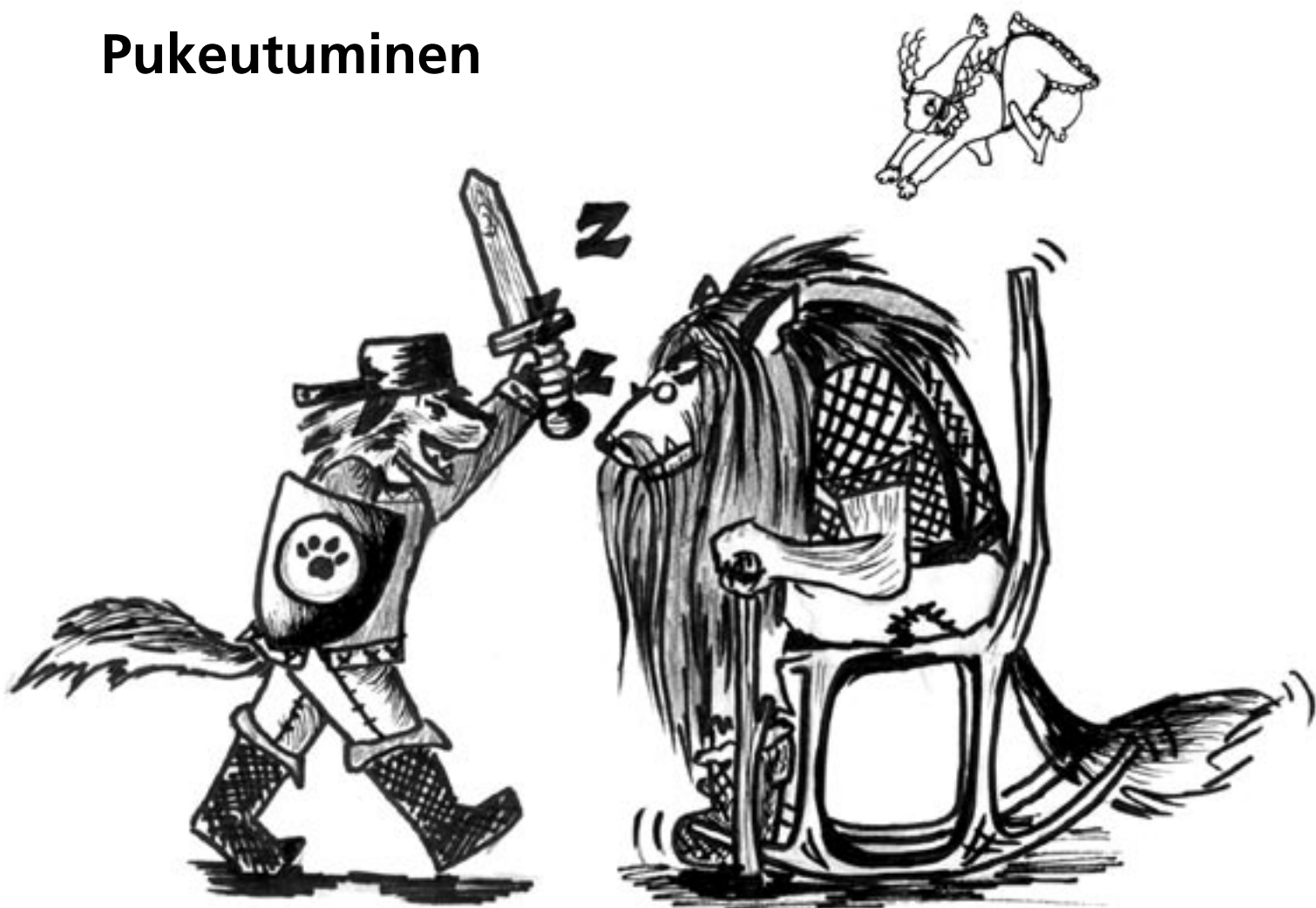

4 • 2004

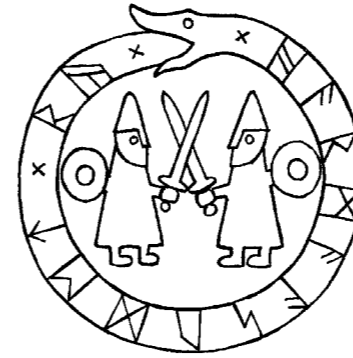
Harmaasusien Airut

Pukeutuminen

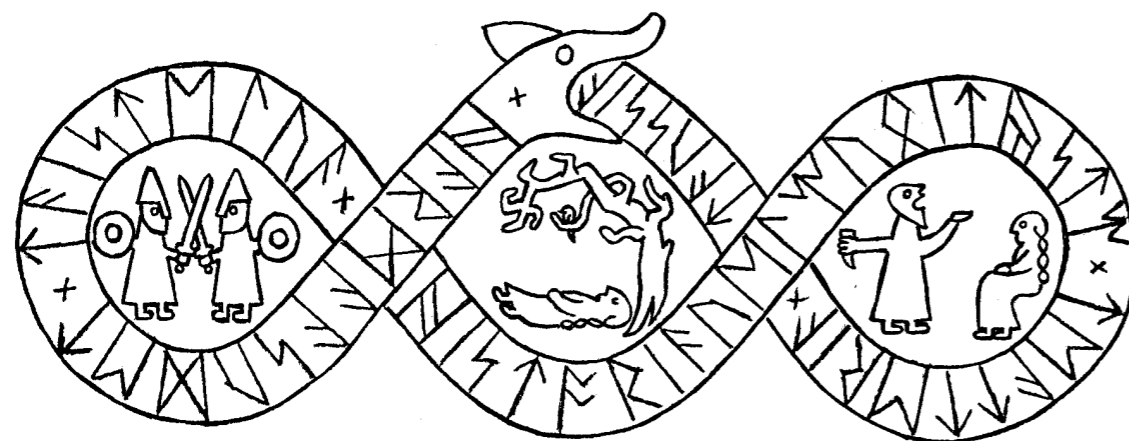
Joulu

SISÄLLYS

- 04 PÄÄKIRJOITUS
- 05 HAAREMIN NAISET
- 12 ROKOKOO
- 14 KORSETIN HISTORIA
- 18 LAUTANAUHA
- 20 PIPARKAKKUTALO
- 22 UUDEN HALLITUKSEN HAASTATTELU
- 23 PELIKATSAUS: MUOTOKUVIA - 1907
- 25 NOVELLI: VALKEA MORSIAN
- 27 UUTISET
- 28 HATKA

www.greywolves.org

Harmaasudet ry

Harmaasudet ry on Suur-Helsingin alueella toimiva historianelävöittämis- ja liveroolipeliyhdistys, joka pyrkii edistämään historian tuntemusta ja tutkimusta eri muodoissaan. Meille menneisyys ei ole vain puisevia kirjapinoja, vaan elävää ja rikasta aikaa.

Suomen virallinen historia alkaa ristiretkistä ja ensimmäisistä kirjallisista dokumenteista. Esihistoriasta kertovat vain arkeologiset löydöt. Monelle 1000-luvun vaihteen Suomi onkin luolamiesten valtakuntaa. Haluammekin omalta osaltamme oikaista vääriä käsityksiä historiasta.

Harmaasudet ry:n toiminta käsittää useita historianelävöittämisen osa-alueita. Kädentaitoihin tutustuminen on tärkeää jo varusteiden valmistamisenkin vuoksi. Taisteluharjoituksissa opitaan käsittelemään aikakauden aseita vanhaan tapaan ja menneeseen aikaan eläydytään myös näytelmäroolipelien keinoin. Historiatapahtumissa esiintyessä pyritään hyödyntämään kaikkia näitä oppittuja taitoja.

Harmaasusiksi tunnustautuu väkeä monelta alalta – joukossamme on niin korkeakouluopiskelijoita, lukiolaisia kuin työelämänsä aloittaneitakin. Harmaasusien jäsenyys ei vaadi erityistä historiantuntemusta, kykyä tai ominaisuuksia. Meitä yhdistää kiinnostus menneeseen ja innostus sen eläväksi tekemiseen.

Harmaasusien Airut

Harmaasusien Airut on historianelävöittämissyhdystys Harmaasudet ry:n jäsenlehti, joka ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Lehden tarkoitus on levittää tietoa historiallisista aikakausista ja tapahtumista kansantajuisesti päitsi jäsenille, myös muille kiinnostuneille.

Airuen artikkelit kirjoitetaan vapaaehtoisvoimin, eivätkä yhdistys tai lehden toimitus ota vastuuta mahdollisista virheistä. Airut ei ole tieteellinen julkaisu. Esitetyt näkemykset pohjautuvat kuitenkin joko omakohtaiseen kokemukseen tai tutkittuun tietoon.

Julkaisija

Harmaasudet ry

Päätoimittaja

Katri Immonen

katri@greywolves.org

Graafinen ulkoasu

Hannamari Vahtikari

hannamari.vahtikari@greywolves.org

Paino

Helsingin Nuorisosiainkeskus

Kansikuva

Karolin Piotrowski

Piirroksat

Anna Tammisto 7

Kerttu Mäkilä 12,13

Katri Immonen 20, 21

Hannamari Vahtikari 14, 17 + tontut

Osoite

Harmaasudet ry

PL 8

00750 Helsinki

Sähköposti

airut@greywolves.org

Monet ihmiset sanovat, etteivät pidä joulusta. En minäkään pidä räikeistä jouluvaloista, tungoksen keskellä kaupoissa soivista tekopirteistä joululauluista tai joulusiivouksesta. Joulun on joukko toisiaan seuraavia rituaaleja kalenterin luukuista ja adventtikynttilöistä lahjoihin ja viimein piparitalon syömiseen loppiaisena. Mutta mitä merkitystä näillä rituaaleilla on nykyihmiselle, joista harva edes tietää joulun olleen muinoin valon juhla eikä moni taas usko Jumalan pojan syntyneen jouluna, jos uskoo koko pojan olemassaoloonkaan? Ei mitään, vastaavat vannoutuneet joulun vihaajat, joiden mielestä rituaalit sopivat ehkä lapsille, mutta eivät katso aikuisina tarvitsevansa niitä. Tai sitten he katsovat joulun juhlimisen olevan kristillinen tapa eivätkä siksi pidä siitä.

Minä en ole kristitty ja pidän silti joulusta. Viis siitä juhlistaanko virallisesti valoa vain Jumalan poikaa (ovatko nuo kaksi edes niin kaukana toisistaan?), pidän siitä. Minusta on mukava avata kalenterin luukkuja, leipoa pipareita ja saada ja antaa lahjoja. Mutta ennen kaikkea minusta on ihanaa rauhoittua joulupäivien ajaksi ja olla tekemättä mitään. Minulle ei tulisi mieleenkään kirjoittaa keskeneräistä esseetä tai tehdä vaatteita seuraavan viikonlopun peliin jouluaattona. Jouluaattona ja –päivänä kuuluu syödä hyvin ja laiskotella, lukea hyvää kirjaa tai katsella hyvää ohjelmaa telkkarista. Ja juuri tässä minusta on joulun arvo sellaisellekin ihmiselle, johon juhlan uskonnollinen sisältö ei vetoa: rauhoittuminen. Ei ole vain fraasi, että nykyihmiset ovat kiireisiä. Jo omaa kaveripiiriä katsoessa ihmettelee usein, miten ihmisillä voikin olla niin paljon tekemistä. Olivat siis hengellisyys ja rituaalit tärkeitä tai eivät, rauhoittuminen varmasti on. Kukaan ei jaksa olla menossa koko ajan, ja joulun tarkoitus on muistuttaa levosta ja tarjota muutama päivä aikaa levätä kaikessa rauhassa ja tehdä sellaisia juttuja, joita tahtoisit tehdä, mutta joihin ei koskaan tunnu riittävän aikaan.

Tämän lehden aikaan saaminen ei ole ollut aivan kiireetön prosessi, kuten ei sen edeltäjienäkään viimeisen vuoden aikana. Itse kukin on saanut joustaa eikä epätoivo ole aina ollut kaukana. Kuitenkin neljä lehteä me olemme saaneet tänä vuonna ulos. Ensimmäinen käsiteli vähemmistöjä, toinen ja kolmas uskontoa ja tämän viimeisen aiheena on pukeutuminen. Pientä väsymistä tapahtuu vuoden loppua kohden, eikä tämä lehti ole aivan niin kattava kuin oli alun perin tarkoitus, toivottavasti annatte anteeksi. Lehden päätoimittajana haluan vuoden lopuksi kiittää kaikkia lehden teossa auttaneita erityisesti Hannista, joka on taittanut neljä hienoa lehteä (tasapalstojen puutteesta huolimatta) ja Inkaa, joka on oikolukenuit juttuja sekä tietenkin kaikkia kirjoittajia: ilman tiedän työtänne Airutta ei olisi.

Katri Immonen
päätoimittaja

S ^{Katri Immonen} Haaremin naiset

Elämää osmanien sulttaanin haaremissa 1541-1909

Olen haareminainen, osmanien orja. Minut on siitetty ylenkatseellisesti raiskaamalla ja olen syntynyt loisteliaassa palatsissa. Kuuma hiekka on isäni, äitini Bosbori; kohtaloni viisauteni, tuomioni tietämättömyys. Vaatetukseltani olen rikas, köyhänä minua kohdellaan; olen orjanomistaja ja orja. Olen tuntematon maineeltani halpa; tuhat ja yksi tarinaa on minusta kirjoitettu. Kotini on tämä palatsi johon jumalia hautautuu ja jossa paholaisia syntyy, pyhyiden maa, helvetin takapiha.

- Tuntematon -

Haaremkulttuuri eli ja kukoisti Osmanivaltakunnassa monta sataa vuotta. Tuhannet ja taas tuhannet naiset elivät ja kuolivat haaremeissa. Haaremeissa kehittyi aivan omanlaisensa kulttuuri ja eristystä asemastaan huolimatta naiset saattoivat vaikuttaa politiikkaan ja yhteiskuntaan yllättävänkin paljon. Tämä artikkeli tarjoaa nopean katsauksen osmaniharemiin. Koska tilaa on rajallisesti, artikkeli keskittyy käsittelemään Osmanin sulttaanin haaremia.

Haaremin takana: suhde seksuaalisuuteen

Arabien suhtautuminen seksuaalisuuteen vaikuttaa heti ensi näkemältä varsin ristiriitaiselta; tiukan kehon verhoilun ja eristämisen kulttuuri tuntuu olevan kovin kaukana Tuhannen ja yhden yön tarinoiden erotiikkaa tihkuvasta maailmasta. Tavallaan haaremi on tämän ristiriidan aineellistuma. Osin tämä johtuu mielikuvien virheellisyydestä ja stereotyyppisestä lioittelusta, mutta ristiriita on myös todella olemassa. Toisin kuin kristinuskossa islamissa seksuaalisuutta tai seksiä ei ole koskaan pidetty syntinä. Se on ollut elämän nautinto, josta paratiisissakin on saanut nauttia. Naisten seksuaalisuuteen suhtautuminen ei ole ollut yhtä positiivista. Islam perii juutalaisuuden ja kristinuskon kuvan Eevasta ja naisista, jossa nainen oli luonnostaan lähellä Saatanaa. Naisen fitna, sananmukaisesti viettelysvoima ja vahingollisuus eivät saaneet vain miehiä lankeamaan naisten lumoihin

>>

vaan saattoivat aiheuttaa yhteiskunnallista epäjärjestystä, kapinaa jumalallista järjestystä vastaan ja anarkiaa. Siksi miesten oli tyydytettävä naisten seksuaaliset tarpeet, pidettävä nämä tyytyväisinä ja suojeltava näiden kunniaa. Nainen oli siis uhka sekä miehille että koko yhteiskunnalle. Jotta välttyttäisiin tuholta oli tämä vaarallinen tekijä eristettävä kotiin ja sieltä ulos tuotaessa verhoiltava niin, ettei hän päässyt levittämään fitnaansa.

Ristiriita oli kuitenkin olemassa edelleen; islamilaiset teologit ja filosofit tiivisivät sen näin: 1) seksi on nautinnon ja ilon lähde elämässä; 2) jos antaa seksille periksi, se johtaa fitnaan yhteiskunnassa. Siispä seksi tarvitsi oman tilansa, jossa se pysyi kontrollissa eikä päässyt levittämään tuhovoimaansa. Tämä tila oli avioliitto. Imaami El Ghazalin mukaan sen lisäksi, että avioliitto oli velvollisuus, se myös teki immuuniksi Paholaiselle, sillä sen avulla vältettiin intohimon vaarat. Tästä johdettiin ajatus, että miehen oli parempi ottaa niin monta vaimoa, että nämä pystyivät hänet tyydyttämään, ettei "intohimo muodostuisi liian isoksi taakaksi heidän uskolleen ja johtaisi sen tuhoutumiseen". Muhammed salli neljän vaimon pitämisen sillä ehdolla, että pystyi takaamaan kaikille yhtä paljon huomiota ja yhtä hyvän elintason. Jossain vaiheessa kuitenkin vaimojen määrästä kehittyi vaurauden merkki ja rikkaimmat miehet (puhumattakaan hallitsijoista) saattoivat pi-

tää kymmeniä, ellei satoja vaimoja, jalkavaimoja ja orjia. Taustalla vaikuttivat myös vanhat moniavioisuuden sallivat perinteet ja sodista johtuva naisenemmistö. Arabit siis suhtautuivat miehen seksuaaliseen paineeseen varsin lempeästi (vaikka tuomitsikin masturbaation ja muuhun kuin omistamaansa naiseen kohdistuvan seksin), mutta unohtivat naisen, vaikka tunnustivatkin, että naisen seksuaalinen halua on vähintään yhtä voimakas kuin miehen. Naiselle ei ollut mahdollisuutta useampaan mieheen tai miesorjaan, nainen oli miehensä orja, ilman oikeuksia, sidottu tähän ja tätä miellyttämään. Koraani sanoo naisten paratiisiin pääsystä: "Nainen, joka kuolemansa hetkellä on miehensä täydessä suosiossa pääsee paratiisiin".

Joka kodissa oma haaremi

Edellä esitettyä taustaa vasten haaremilaitosta ja arabikulttuurille näihin päiviin asti tyypillistä naisten eristämistä on helpompi ymmärtää. Lienee kuitenkin syytä selvittää, mikä haaremi itse asiassa on. Sana haaremi tulee arabian sanasta haram, joka tarkoittaa laitonta, suojattua tai eristettyä. Mekan ja Medinan ympäristö on haram, suljettu muilta kuin uskovoilta. Maallisessa kielenkäytössä sillä viitataan kodin eristettyyn osaan, jossa naiset, lapset ja palvelijat elävät. Sanalla on myös merkitys "onnellisuuden talo", paikka, jossa isäntä saa sek-

suaalisen tyydytyksen. Haram tai haaremi ei tarkoita siis vain rikkaiden miesten monen kymmenen tai sadan naisen kokoelmia vaan viittaa myös tavalliseen perheeseen tai kotiin. Yhdistävänä piirteenä kuitenkin on, että haaremi on eristetty ympäristöstään ja sinne tai sieltä liikkuminen on rajoitettua tai kiellettyä ja että siellä asuu useampi ihmisiä (vaimoja, siskoja, lapsia jne.).

1900-luvulle saakka naiset eristettiin lähes kaikissa osmanikeisarikunnan muslimiperheissä, ainakin kaupungeissa. Rikkaila miehillä haaremi saattoi käsittää useita rakennuksia ja siellä saattoi asua useiden vaimojen lisäksi orjia ja palvelijoita sekä eunukkeja. Kaikkein loistokkain oli sulttaanin haaremi, jossa asui satoja naisia ja eunukkeja. Köyhät taas tyytyivät erottamaan erillisen huoneen verholla, jonka takana vaimo (tai jos varoja riitti mahdollisesti vaimot) oleskeli. Siitä kuinka tarkkaa eristäminen oli vähemmän rikkaissa perheissä on vaikea sanoa. Mitä ilmeisimmin naisilla oli mahdollisuus mennä ulos, ehkä vain miehensä seurassa tai tämän luvalla, toisissa tapauksissa kenties riitti haaremia johtavan validen sana. Luultavasti ainakin joidenkin askareiden suorittaminen oli, kuten pienten ostosten tekeminen tai veden haku olivat rutinoituneita ja sallittuja puuhia. Maaseudulla tilanne oli vielä aivan toisenlainen: maatyö vaati myös naisten työpanosta eikä heidän sulkemisensa sisälle ollut mahdollista.

Seraljin suuri haaremi

Osmanien sulttaanin haaremi on varmasti tunnetuin haaremi historiassa. Se sai alkunsa heti Konstantinopolin valloituksen jälkeen ja siirtyi 1541 sulttaanitar Roxalenan mukana Vanhasta palatsista Seraljiin ja säilyi siellä aina vuoteen 1909. Sulttaanin haaremissa yhdistyivät arabien moniavioisuus ja sulttaani Mehmed II:n konstantinopolilaisilta omaksuvat tavat kuninkaallisten eristämisestä, palatsikoulujen perustamisesta ja talousorjien pitämisestä. Tuloksena oli haaremi vaimoineen, jalkavaimoineen, orjineen ja eunukkeineen ja siitä tuli pian malli kaikille tarpeeksi rikkaille miehille. Naisten eristäminen oli jo aiemmin ollut yleistä arabikulttuurissa, mutta nyt siitä tuli säännönmukaista, järjestelmällistä ja totaalista.

Seraljin haaremi oli valtava rakennelma palatsin yhteydessä sulttaanin yksityisasunnon ja mustan pääeunukin asunnon välissä. Siihen kuului lähes neljäsataa huonetta, keskellä Valide sultanin asunto ja sen ympärillä naisten ja eunukkien asuin- ja nukkumatilat. Asunnon ylellisyys vaihteli aseman mukaan; korkea-arvoisilla naisilla oli yksityiset asunnot, opissa olevat odaliskit ja eunukit saivat tyytyä makuusaleihin. Haaremissa oli myös paljon pihvoja, puutarhoja ja kylpytiloja. Vaunutalo ja Lintutalo yhdistivät haaremin ulkomaailmaan. Haaremin asukasmäärä vaihteli yli tuhannesta nais-

ta muutamaan sataan. Lisäksi haaremissa asui eunukkeja ja naisten lapset, pojatkin tiettyyn ikään asti.

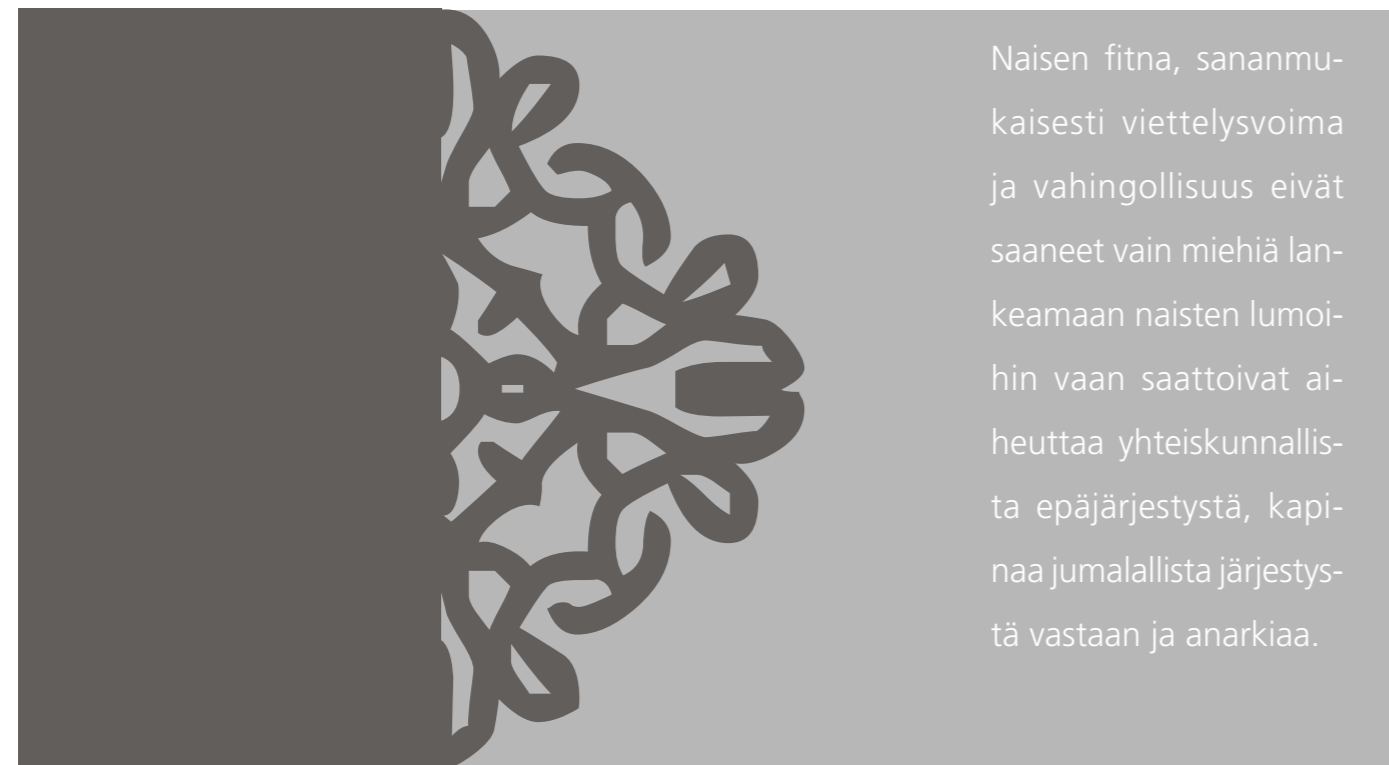
Orjasta vaimoksi

Haaremissa asuivat kaikki sulttaanin naiset ja sitä johti sulttaaniäiti, Valide sultan, joka poikansa sulttaaniuden vuoksi oli vapaa naisten välisestä kilpailusta. Osmanidynastian varhaisina aikoina sulttaanit olivat naineet ruhtinaiden tyttäriä, mutta Konstantinopolin valloituksen jälkeen tuli tavaksi naida odaliskeja, palvelusnidoiksi koulutettuja orjia. Orjia hankittiin orjamarkkinoilta, ja usein heitä tuli lahjoina kuvernööreiltä tai sulttaaniäidiltä. Orjat olivat peräisin osmanivaltakunnan ulkopuolelta, Kaukasukselta, Afrikasta ja Euroopasta. Heidät oli joka ryöstetty väkisin, he olivat jääneet vangeiksi sodassa tai heidän vanhempansa olivat myyneet heidät. Etenkään tyttöjen myyminen ei ollut tavatonta, luvattiinhan työlle helppoa elämää jalkavaimona. Tulliasiakirja vuodelta 1790 kertoo orjatyttöjen arvoksi 1000-2000 kurusia, hevosen hinta oli noin 5000 kurusia.

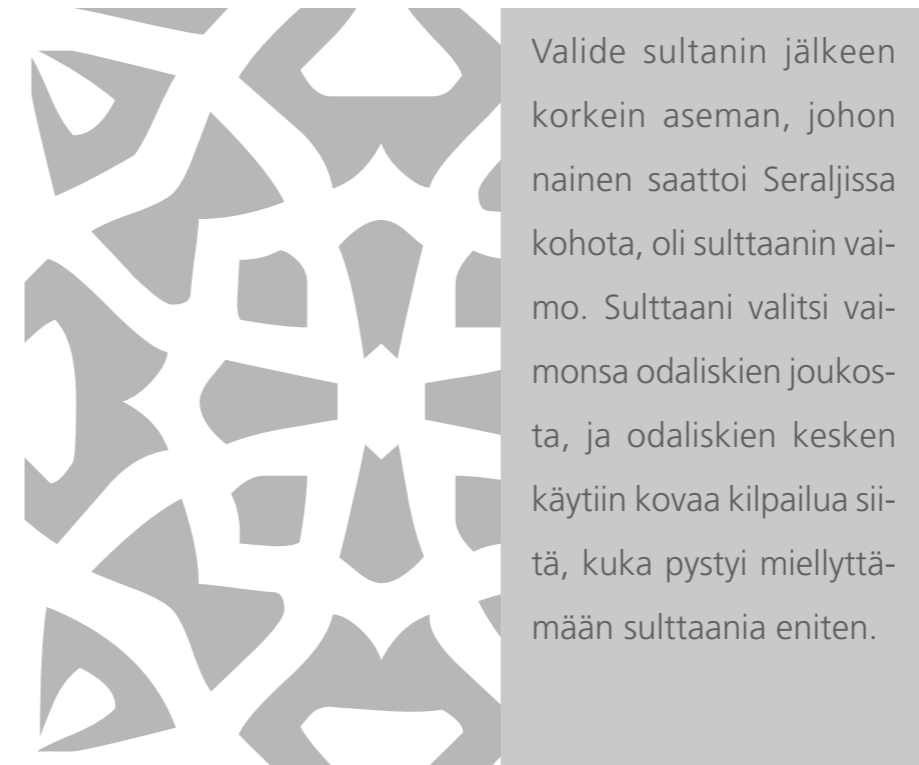
Ennen orjan lähettämistä Seraljiin tehtävään koulutetut eunukit tutkivat, ettei näillä ollut ruumiin vammoja tai vikoja. Tämän jälkeen orja vietiin Valide sultanille hyväksyttäväksi. Jos sulttaaniäiti hyväksyi tulokkaan tämä vietiin haaremiin. Pian tämän jälkeen nainen sai uuden nimen,

joka kuvasi hänen erikoislaatuaan. Lyhyen koulutuksen jälkeen hänestä tuli odaliski, sananmukaisesti huonenainen, ja hänet käännytettiin islaminuskoon. Erityisen kauniita ja lahjakkaita naisia koulutettiin edelleen jalkavaimoiksi. Jalkavaimoja opetettiin soittamaan, tanssimaan, laulamaan ja hallitsemaan eroottisia taitoja. Kaksitoista odaliskia koulutettiin edelleen gedikleiksi (hovinaisiksi), ja he vastasivat sulttaanin pukemisesta, kylvettämisestä, pyykinpesusta ja ruoan tarjoilusta. Heille opetettiin soiton ja laulun lisäksi kirjoittamista ja uskontoa. Sulttaanilla oli oikeus lahjoittaa naisiaan alamaisilleen. Hän saattoi esimerkiksi kunnianosoituksena lahjoittaa passalleen odaliskin, josta ei ollut vielä tullut jalkavaimoa, jolloin tämän oli vapautettava nainen tai mentävä tämän kanssa naimisiin. Odaliskit toimivat myös hallintoviranomaisten ja eunukkien palvelijoina ja apulaisina. Jokainen haaremin nainen kuului johonkin odaan, jota valvoi yksi nainen, tällaisia olivat muun muassa jalokivien hoitaja, pöytätarjoilun johtaja ja Koraanin lukija.

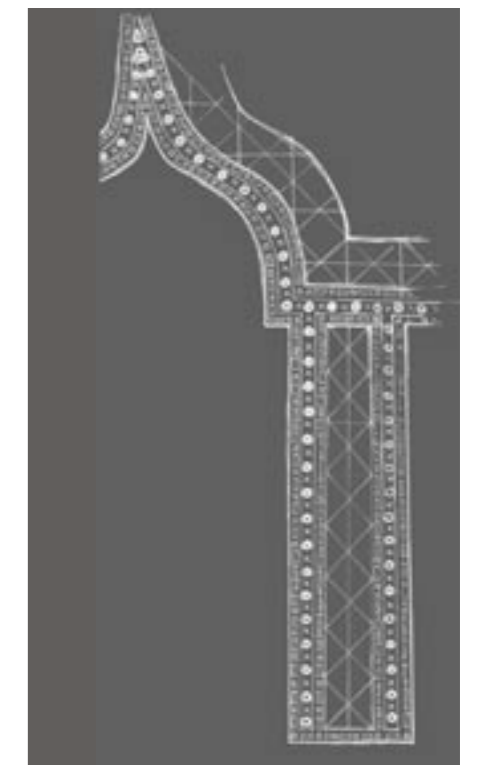
Valide sultanin jälkeen korkein aseman, johon nainen saattoi Seraljissa kohota, oli sulttaanin vaimo. Sulttaani valitsi vaimonsa odaliskien joukosta, ja odaliskien kesken käytiin kovaa kilpailua siitä, kuka pystyi miellyttämään sulttaania eniten. Vaimon valinta kävi yleensä asteittain; sulttaani saattoi muistaa suosikkiaan erityisin lahjoin ja huomionosoituksin tai kutsua

Naisen fitna, sananmukaisesti viettelysvoima ja vahingollisuus eivät saaneet vain miehiä lankeamaan naisten lumoihin vaan saattoivat aiheuttaa yhteiskunnallista epäjärjestystä, kapinaa jumalallista järjestystä vastaan ja anarkiaa.

Valide sultanin jälkeen korkein aseman, johon nainen saattoi Seraljissa kohota, oli sulttaanin vaimo. Sulttaani valitsi vaimonsa odaliskien joukosta, ja odaliskien kesken käytiin kovaa kilpailua siitä, kuka pystyi miellyttämään sulttaania eniten.

tämän eunukin välityksellä huoneisiinsa. Kun odaliskista tuli virallisesti ikbal, suosikki, hänen suhteensa sulttaaniin tuli julki-seksi, ja hän sai yksityishuoneiston ja muuta erityiskohtelua. Jos suosikki sai lapsen, hänestä tuli häseki sultan. Myös sulttaanin suosikeilla, sivuvaimoilla oli oma arvojärjestyksensä, korkeimpana oli bas kady, päävaimo. Päävaimon lisäksi sulttaanin vaimojen lukumäärä vaihteli kolmesta seitsemään. Jos yksi vaimo kuoli, muut ylenivät yhden asteen.

Kuvitelma, että sulttaanilla olisi ollut sukupuolisuhteita satojen haareminaisen kanssa, on liioiteltu, ellei täysin väärä. Useimmat sulttaanit tyytyivät muutamaan tai jopa yhteen vaimoon ja sukupuolikumpaniin. Tosin toisenkin suuntaisia tapauksia oli, esimerkkinä Murad III, jonka kuollessa keikuteltiin yli sataa kehtoa. Riitojen välttämiseksi sulttaanit viettivät yönsä suosikiensa kanssa vuoronperään, epäselvyyksi- en välttämiseksi päävarainhoitaja piti näistä ”makuista” kirjaa. Sulttaanin ja vaimojen suhteet olivat usein hyvin muodollisia, vaimoilla ei esimerkiksi ollut lupaa istua sulttaanin läsnäollessa.

Lapsen syntymä nosti naisen arvoa, ja jos lapsi oli poika, oli äidin mahdollisuus kohota Valide sultaniksi. Kilpailu sulttaanin äidin asemasta oli kovaa ja usein raskaakin. Lapsen syntymä ei siis merkinnyt vain aseman kohoamista vaan myös jatkuvaa kilpailua ja pelkoa. Myös mustasukkai-

suus aiheutti kiistoja vaimojen välille. Epämieluisista naisista voitiin hankkiutua eroon helposti. Hukuttaminen oli yleinen tapa ja myrkyttämisä ja salamurhia tapahtui sekä naisten että eunukkien toimesta. Eunukkeja oli haaremissa parhaimmillaan jopa kahdeksansataa, ja koska heillä oli yhteys sekä ulkomaailmaan että haaremiin, heidän lahjomisensa ja heidän kanssaan liittoutuminen oli yleistä.

Jatkuvan juonittelun ja pelon keskellä naisten välille kehittyi myös kiinteitä suhteita. Naiset huolehtivat ja välittivät toisistaan, mikä oli varmaan välttämätöntä jatkuvan juonittelun ja epävarmuuden kestämiseksi. Tietenkään kaikki naiset eivät olleet yhtä lailla osallisia pelkoon ja juonitteluun. Varmasti tavallisen odaliskin ja useampi lapsia synnyttäneen vaimon asema olivat varsin erilaiset.

Sulttaanin kuollessa tämän vaimot seurueineen lähetettiin vanhaan palatsiin, josta käytettiin nimitystä Epämieluisien talo tai Kyynelten talo. Seraljiin vanhat asunnot purettiin ja uusia tulokkaita varten rakennettiin ja sisustettiin uudet tilat. Uudeksi sulttaaniksi valittiin perheen vanhin elossa oleva poika. Joskus kuolleen sulttaanin vaimot saattoivat mennä uudelleen naimisiin.

Sulttaanin lapset

Sulttaanista riippuen lapsia saattoi olla hyvinkin monia. Tämä tuotti tyttärien kohdalla paljon hyviä poliittisia avioliittoja ja poikien kohdalla kilpailua sulttaanin arvosta. Asiaa sotki vielä se, että toisin kuin monissa monarkioissa, osmaneilla vallan peri perheen vanhin elossa oleva poika, ei siis sulttaanin vanhin poika. Tästä seurasi varsin raska kulttuuri vallanperimyksen takaamiseksi. Mehmed Valloittaja vahvisti sulttaanin oikeuden surmata miespuolisia sukulaistaan varmistaakseen valtaistuimen omille jälkeläisilleen. Lapsenmurhat eivät olleet tavattomia, ei myöskään raskaana olevien vaimojen tappaminen, usein hukuttamalla. Vuonna 1595 Mehmed III surmasi yhdeksäntoista veljeään ja antoi hukuttaa isänsä seitsemän raskaana olevaa jalkavaimoa. Ei ole ihmeäkään, että monet haaremin naiset kuolivat nuorina. Vuonna 1666 Selim II lievensi Mehmedin julmia lakeja sallimalla prinssien jäädä henkiin, joskaan nämä eivät saaneet hallitsevan sulttaanin elinaikana osallistua julkiseen toimintaan. Prinssit suljettiin siitä lähtien haaremiin liittyvään huoneistoon, Kultaiseen häkkiin. Mukaansa he saivat joitakin steriloituja jalkavaimoja. Jos joku nainen tästä huolimatta tuli raskaaksi, hänet hukutettiin heti. Palvelijoinaan prinseillä oli vartijoita, joiden kielet oli leikattu ja rumpukalvot puhkaistu. Sulttaanin tyttäret sen sijaan varttuivat haa-

remissa ja kävivät palatsikoulua murrosikänsä asti. Heidän avioliittonsa olivat puhtaasti poliittisia. Sulttaani valitsi tyttäriensä aviomiehet ja suurvisiiri ilmoitti päätöksensä. Kun sulhanen sai kuulla ilmoituksen, hänen oli heti erottava muista vaimoistaan ja odaliskeistaan. Yleensä prinsessojen aviomiehet olivat näitä itseään huomattavasti vanhempia. Kihlaus saatettiin tehdä prinsessan ollessa vain muutaman vuoden ikäinen. Tällaisissa tapauksissa avioliitto alkoi vasta prinsessan saavuttaessa murrosiän. Tästä seurasi, että prinsessat jäivät usein nuorina leskiksi. Joskus prinsessat saavuttivat isiensä ja aviomiestensä kautta poliittista valtaa, kuten Hatidze, Ahmed III:n tytär, joka edisti salaliitossa markiisi de Ville-neuven kanssa Ranskan etuja sen sodassa Venäjää vastaan.

1800-luvulla lapsiavioliitot lopetettiin ja murrosiästä tuli avioliiton solmimisen minimi-ikä. Jotkut prinsessat saivat jopa valita itse aviomiehensä, ainoana naisina valtakunnassa, ja jotkut menivät jopa naimisiin useita kertoja.

Elämää Seraljissa

Lähteet kertovat vähän tavallisesta elämästä haaremissa, muistiin on merkitty useammin poikkeuksellisia tapauksia, kuten odaliskien kielletyistä suhteista kertovat tapaukset. On totta, että jotkut naiset

pitivät yllä salaisia suhteita eunukkien tai nuyttivaimojen (naispuolisten kauppiaiden) välityksellä, mutta kuinka yleistä tällainen oli, emme koskaan saa tietää. Mahdotonta on myös sanoa, mitä naiset - afrikkalaiset, kaukasialaiset, juutalaiset ja kristityt - ajattelivat itse asemastaan. Joitakin vihjeitä voimme saada naisten kirjoittamista runoista. Vanha turkkilainen runo sanoo:

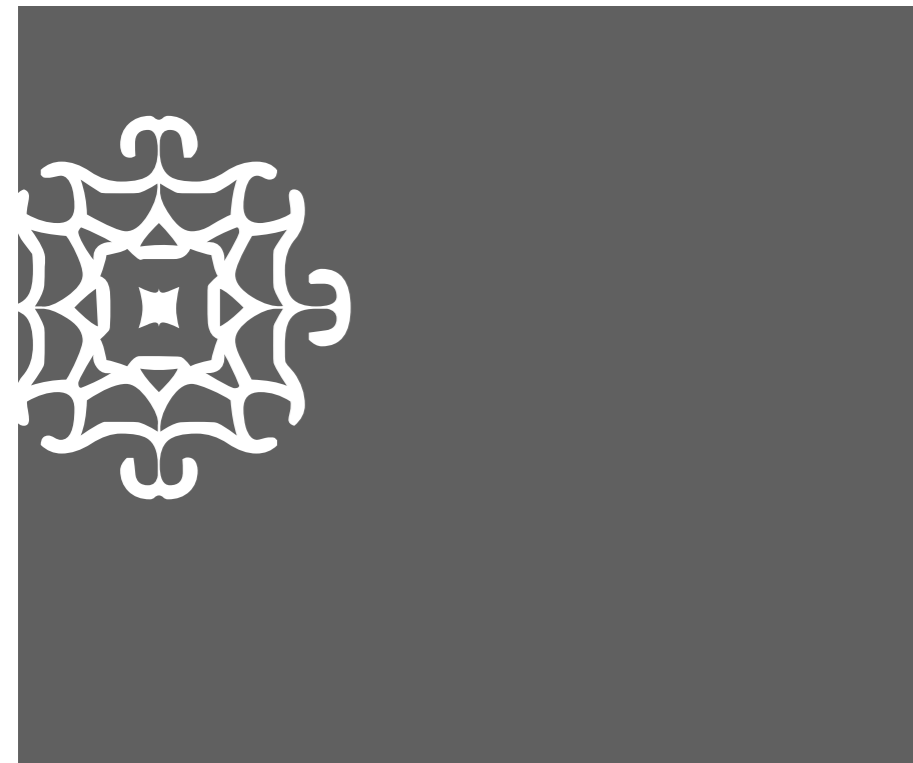
Kohtalo maassa rakkauden /
meidät erottaa. /
Takana vuorten mahtavien /
kaukaa hyvästi sanon.

Runo henkii kaipuuta (taaksejääneelle Kaukasukselle), jonka vain kaukaa (kalterin takaa) voi hyvästellä ikuisesti.

Päivät Seraljissa soljuivat eteenpäin huvitellen ja työtä tehden, kullakin asemansa mukaan. Odaliskien velvollisuuksiin kuului esimerkiksi pyykinpesu. Puutarhat olivat yleisiä oleilupaikkoja, niissä vietettiin aikaa ja leikittiin. Monet naisten leikit vaikuttavat hyvinkin yksinkertaisilta, mikä ei ole ehkä ihme, sillä keski-ikä haaremissa oli seitsemäntoista, ja monet odaliskit olivat vielä aivan lapsia. Kesäkuukausina kylpeminen puutarhan altaissa oli suosittua puuhaa. Seraljissa oli myös eläintarha, jossa oli tiikereitä, leijonia, apinoita, norsuja jne. Sulttaanit saattoivat lahjoittaa naisilleen eksoottisia lintuja tai apinoita. Tari-

noiden ja arvoitusten kertominen oli myös suosittua, etenkin pimeän aikoina ennen auringon nousua ja auringon laskun jälkeen, kun naisilla ei ollut lupa olla ulkona. Tarinankertominen oli eräänlainen rituaali, joka päättyi aina sanoihin: ”Kolme omenaa putosi taivaalta: yksi tarinankertojalle, toinen kuuntelijoille ja kolmas minulle.” Minä lienee tarkoittanut tarinan keskuhenkilöä, johon kuuntelijoiden oletettiin samaistuvan. 1400-luvulta on peräisin tämä arvoitus: ”Keltainen kuin sahraami / lue-taan kuin Koraania / joko tämän ratkaiset/ tai sun yöllä kuolo korjaa.”

Runous oli suosittuun taiteen muoto. Yleisiä teemoja olivat kärsimys, tragedia, kiellot ja vastakaikua vaille jäävä rakkaus. Varsin koskettavia runoja kirjoitti esimerkiksi Hatibullah, Mahmud II:n sisar. Äidit olivat myös usein poikiensa runollisen tuotteliasuuden takana julkaisten runojaan poikiensa nimissä. Tanssi, laulu ja teatteri olivat myös yleisiä. Naiset esiintyivät sulttaanille Hünkâr Sofasissa, Sulttaanin salissa, joka oli haaremin tilavin ja hienoin huone. Tanssissa oli yleensä kaksitoista tanssijaa: johtaja, kymmenen tanssijaa ja oppilas. Esitys loppui siihen, että tanssijat yrittivät kurottua riippuvaan kristallipalloon. Se joka onnistui sai sulttaanilta lahjoja. Joskus miesnäyttelijöitä ja pantomiimikkoja kutsuttiin esiintymään haaremiin, mutta silloin heidän oli esiinnyttävä silmät sidottuina. Myös varjonukketeatteri oli suosittua.

Jatkuvan juonittelun ja pelon keskellä naisten välille kehittyi myös kiinteitä suhteita. Naiset huolehtivat ja välittivät toisistaan, mikä oli varmaan välttämätöntä jatkuvan juonittelun ja epävarmuuden kestämiseksi.

Juhlia vietettiin loistokkaasti. Suurin juhla lienee ollut viikon kestävä jokaisen sulttaanin lapsen syntymän kunniaksi pidetty juhla. Hallintovirastot uhrasivat päsejä lapsen kunniaksi – kolme tytön ja viisi pojan synnyttyä. Oli ilotulituksia ja ammuttiin tykillä. Haaremi koristettiin parhaimpiinsa. Myös kevätpäiväntasausena vietetty uuden vuoden juhla oli suuri juhla.

Oopiumia käytettiin yleisesti nautintoaineena haaremissa. Sitä käytettiin mieluummin syömällä kuin polttamalla, koska se vaikutus kesti näin pidempää. Kylvyt olivat naisten tavallisia nautintoja. Haaremissa oli useita kylpytiloja, vaimoille yksityisiä, muille yhteisiä; yhteensä Seraljissa oli noin kolmekymmentä kylpylää. Kylpemisen yhteydessä sekä puhdistauduttiin että vaalittiin kauneutta ja se oli myös tärkeä nautinnon lähde; kylpuseremonia saattoi kestää tunteja. Naisilla oli satoja keinoja tehdä itsestään kauniimpia. Erilaisten yrttien ja uutteiden lisäksi karvojen poisto oli yleistä, intiimien ruumiinosien karvoja pidettiin syntyisinä. Intiimialueen, säärien ja kainaloiden karvojen poistamisen lisäksi ei ollut tavatonta poistaa karvoja esimerkiksi nenästä ja korvista. Karvat poistettiin yleensä arsenikkia sisältävällä rusmalla, jolloin karvat pysyivät pitempään poissa kuin ajelemalla. Liikaa käytettynä se saattoi tosin tummentaa ihoa. Yhdessä kylpevät naiset suhtautuivat varsin estottomasti toisiinsa eikä kosketuskontaktia vältettyä, päinvastoin

naiset pesivät ja hieroivat toisiaan ja nauttivat toistensa läheisyydestä, eikä homoeroottisten suhteiden kehittyminen ollut tavatonta. Bassano da Zara kirjoitti: "On yleisesti tunnettua että tämän pesemis- ja hieromisläheisyyden seurauksena naiset rakastuvat kovasti toisiinsa. Saattaa nähdä toiseen naiseen rakastuneen naisen, ja he ovat kuin mies ja nainen".

Se kuinka tiukasti naisten oli pysyttävä haaremin sisällä riippui kovasti ajasta, hallitsijasta ja usein tämän äidistä. Esimerkiksi Mahmud II:n äiti Naksediin sai aikaan kurin höltyamisen 1800-luvun alussa. Haaremin naiset matkustivat usein, tietysti tarkoin peitettynä ja eunukkien vartioimina, huviretkille Aasian ja Euroopan puoleisille Makeille vesille. Tiukemman kurin vallitessa tällaiset retket eivät olleet mahdollisia. Retket toivat haaremin elämään vaihtelua ja jännitystä. Naiset kuljetettiin määränpäähän vaunuilla, joiden kaikki ikkunat oli tarkoin peitetty. Naisten tuli näillä matkoilla pukeutua peittäviin harmaisiin huntuihin ja kaapuihin. Mukaansa he ottivat sorbetia kannuissa, käsipeilin huntujen järjestelmistä varten ja almuja köyhille. Eunukit ratsastivat vaunujen edessä ja takana. Ensimmäisissä ja viimeisissä vaunuissa olivat saattueen tärkeimmät henkilöt. Matkalla ja pysähdyspaikoilla muusikot viihdyttivät heitä. Matkoihin saattoi kuulua retkiä ylellisillä huvipursilla. 1800-luvun lopulla huvitusten aika päättyi vainoharhaisen ja jat-

kuvasti salamurhaa pelkäävän Abdul Hamid II:n noustessa valtaan. Abdul Hamid II kielsi tanssin ja laulun ja miltei kaiken koontumisen salajuonten pelossa.

Politiikka ja suuret

sulttaanittaret

Aina 1500-luvulta lähtien haaremin naiset vaikuttivat enemmän tai vähemmän politiikkaan. Tätä ennen naiset asuivat Vanhassa palatsissa erillään sulttaanista ja hallinnosta, mutta Suleiman Loistokkaan kaudella (1520-66) haaremi muutti Roxalenan johdolla Seraljiin (1541), lähemmäs sulttaania ja valtaa. Tästä alkoi niin sanottu Naisten valta, jota kesti aina vuoteen 1687. Naisten valtaa eivät mahdollistaneet vain heikkotahtoiset hallitsijat tai lapsisulttaanit, vaan myös yksinkertaisesti se, että sulttaanit eivät enää viettäneet aikaa taistelutantereilla, vaan sulkeutuivat palatsiinsa ja viettivät aikaa naistensa seurassa, jolloin näiden oli helpompi vaikuttaa asioihin heidän kauttaan.

Kaikkein kuuluisimmat naiset tuolta ajalta ovat Roxalenana paremmin tunnettu sulttaanitar Hurrem ja Kösem. Heidän molempien tarinoissa yksi asia on yhteinen: kumpikin pyrki varmistamaan vallanperimyksen omalle pojalleen ja näin kohoamaan aikanaan Valide sulttaniksi;

Kösem onnistui tässä, Roxalena ei. Roxalenalla oli kuitenkin paljon valtaa sulttaaniin tämän eläessä. Oli hänen ideansa siirtää haaremi Seraljiin Vanhan palatsin palon jälkeen, ja hän onnistui kohoamaan kolmannen kadynin asemasta sulttaanin vaimoksi, ensimmäiseksi naiseksi, joka virallisesti nai sulttaanin. Roxalenalla oli hyvin suuri vaikutusvalta miehensä. Kösem taas jäi nuorena leskeksi ja vaikutti poikiensa kautta.

Suurten kuuluisuuksien lisäksi historia tuntee lukuisia tapauksia, jossa sulttaanin vaimot, tyttäret ja äidit ovat puuttuneet politiikkaan kotimaassaan ja muuallakin. Esimerkiksi venetsialaissyntyinen Baffa, sulttaanitar Safiye, ajoi kiihkeästi Venetsian etuja kaupassa ja Elisabeth I:n lähettämisen lahjojen houkuttelemana avusti Englantia sekä valtiollisissa että kaupallisissa asioissa.

Haaremin loppu?

Vuonna 1909 haaremit kiellettiin lailla ja Seraljin haaremi lakkautettiin. Haaremistä vapautui 370 naista ja 127 eunukia, jotka eivät olleet koskaan eläneet itsenäistä ja vapaata elämää. Lehdissä ilmoiteltiin, että haaremistä sai tulla hakemaan sukulaisiaan. Kuitenkaan suurella osalla naisista tai varsinkaan eunukeista ei ollut yhtään tavoitettavissa olevaa sukulaista. Monet jäivät asumaan haaremiin, jonka vankina olivat olleet koko ikänsä, sillä muutos vapaaseen, usein varmasti turvattoman tuntuiseen elämään oli liian suuri, eikä monilla ollut paikkaa minne mennä tai mitään mistä aloittaa "normaali" elämä.

Vaikka vuosi 1909 lopetti virallisesti haaremit, mutta todellisuudessa ne eivät kuitenkaan lakaneet olemasta. Ihmisten asenteet eivät muuttuneet yhtä nopeasti ja naisten eristäminen ja moniavioisuus säilyivät. Nykyisessä osmani-imperiumin perillisessä Turkissa haaremit lienevät kuitenkin jo äärimmäisen marginaalinen ilmiö, vaikka käytännön tasolla naiset eivät ole vielä saavuttaneet Turkissa sitä vapautta, joka heille lain mukaan kuuluu. Kuitenkin Lähi-idässä ja Afrikassa haaremit kukoistaa. Esimerkiksi Saudi-Arabiasa suosikit elävät edelleen samassa taloudessa ja lähtevät ulos vain hunnutettuina. Länsimaisena esimerkkinä haaremistä voi

pitää Jeesuksen Kristuksen viimeisten päivien pyhien kirkon säädöstä, jonka mukaan mies voi ottaa useamman vaimon. Vaikka moniavioisuus on Yhdysvalloissa kiellettyä, elävät mormonimiehet edelleen joskus useamman vaimon kanssa.

Lähteet:

Croutier, Alev Lytle. Haaremi: Hunnun taikainen maailma. Otava. 1989
Nawal El Saadawi. Eevan kätkeyt kasvot: Nainen arabiyhteiskunnassa. Kääntöpiiri. 1992
Kousa-Patriikka, Tuula. Narsissi, myski, kamferi, santeli: eunukkeja arabialais-islamilaisella kulttuurialueella 600-1900. Helsingin yliopisto. 1985

Kaikkein kuuluisimmat naiset tuolta ajalta ovat Roxalenana paremmin tunnettu sulttaanitar Hurrem ja Kösem. Heidän molempien tarinoissa yksi asia on yhteinen: kumpikin pyrki varmistamaan vallanperimyksen omalle pojalleen --

Rokokoo on 1700-luvulla Ranskassa alkunsa saanut tyyli-suunta, joka sai nimensä rocaille -simpukasta suunnitellulta koristekuviolta. Kuten edeltäjänsä barokkikin, se oli lähtöisin kuninkaan hovista, mutta siinä missä Aurinkokuninkaan Versaillesin hovin 1600-luvulla jumaloima barokki oli muodoiltaan raskasta ja väreiltään ylellisen syvää, yhdistyivät rokokooissa puolestaan keveys ja pastellisävyinen pehmeys. Koristekuviointia suosittiin siroja kukkais- ja köynnösaiheita, simpukoita, pykäliä ja höyhenomaisia kiekkuroida.

Rokokoon kauneushanteet levisivät laajalle, mutta vaihtelevalla menestyksellä. Venäjällä Pietari Suuri perusti Pietarin kaupungin 1703 ja alkoi rakennuttaa sitä suurelliseen tyyliin. Katariina Suuri viimeisteli sen kuvastamaan 1700-luvun uhkeinta huipua.

Piskuisessa, isonvihan ja pikkuvihan runtelemassa Ruotsi-Suomessa tyyli-suunta puolestaan näyttäytyi lyhyesti ja lähinnä kuningas Kustaa III:n ansiosta, joka piti rokokooista, mutta tuli vuosisadan puolivälissä luoneeksi siitä pohjoiseen kansanluonteeseen paremmin istuvan muunnoksen, askeettisemmän ja puhdaslinjaisen kustavilaisuuden.

Rokokoon keveys, niin pinnalliselta kuin se ulospäin näyttikin, ilmensi omalta osaltaan ajan hengen ja aatemaailman muutoksia, jotka varsinkin Ranskassa tulisivat näyttelemään poliittisestikin suurta roolia. Se oli vapautumista rajoista ja määräyksistä sekä uskonnollisen moraalin kahleista. Tieteessä ja teollistumisessa otetut harppaukset näkyivät ensi kerran ihmisten nousuvassa uskossa oman kohtalonsa hallintaan. Valistusfilosofit väittelivät ihmisen luonnon ja järjen puolesta, kirkon valta auktoriteettina alkoi rapistua, ja rakkausavioliitot saivat ensi kertaa yhteisön hyväksynnän ja arvostuksen. Romantiikka ja individualismi vetosivat taiteentekijöihin ja kirjailijoihin ja houkuttelivat varsinkin nuoria entistä huolettomampaan elämään.

Rokokoo taiteissa

Vaikka säätyläisten ja hovin piirissä ilmenivätkin rokokoon äärimmäisimmät trendit ja vaikutukset, tyyli oli vahvasti läsnä myös porvarikodeissa ja maalaiskartanoissa. Sisustuksessa suosittiin seinille maalattuja luontoidyllejä ja hempeitä tapetteja, ympäristöön kaivattiin puistoja tekojärvineen ja pittoreskeine siltoineen. Filosofien ihailema luontoon palaaminen luotiin siis varsin epäaidoilla olosuhteilla, runollisia visioita jäljitellen.

Aikakauden vakavakin taide liehitti tyyliä keskittymällä muotokuviin ja paratiisimaisen äiteliin luontokuvauksiin, kunnes tyylin keskipisteenä vaikuttaneen Ranskan poliittinen rauhattomuus teki realismista ja julistavista aiheista taas tarkoituksenmukaisia hieman ennen Suurta vallankumousta (1789-1799). Tunnetuimpia rokokoon henkeä ikuistaneita maalauksia ovat luoneet mm. ranskalaiset taidemaalarit Francois Boucher (1704-1770) ja Jean-Honoré Fragonard (1732-1806), sekä englannissa Thomas Gainsborough (1727-1788) ja Joshua Reynolds (1723-1792). Suomessa vaikuttivat ulkomaillakin tunnettu Isak Wacklin (1720 – 1758), Margareta Capsia (1690-1759), joka oli ensimmäisiä kaupallisesti taiteen alalla menestyneitä naisiamme, sekä Nils Schillmark (1745-1805), joka syntyi Ruotsissa mutta teki elämäntyönsä Suomessa.

Pitsiä, pastellisävyjä ja pöyhkeilyä

Ylhäisö kiirehti ulottamaan teennäisimmätkin ihanteet ihmiseen itseensä. Molempien sukupuolten käyttämä runsas meikki ja yhä kolossalisemmiksi kasvavat peruukit olivat ihastelun aihe ja kes-

kinäisen kilvoittelun väline, jonka mielikuvitukselliset variaatiot saivat historiallisestikin poikkeukselliset mittasuhteet: pömpösin, puuteroidun kampauksen päälle koristeeksi saatettiin rakentaa kokonainen laivan pienoismalli juhliä varten, ja useiden veikeiden kauneuspilkujen sijoittelu kalkinvalkeiksi maalatuilla kasvoilla ilmaisi perehtyneelle ihailijalle käyttäjänsä luonteenpiirteitä tai mielentilaa.

Naisten pukeutumisessa suosiossa olivat äärimmäisen leveät hameet, jotka vuosisadan puolivälin jälkeen kasvoivat sivusuuntaan, niin kutsuttujen "leipäkorien", alusvaatteiden päälle puettavien jäykkien kannattimien varaan, jolloin helma jäi syvyyssuunnassa litteäksi. Päälimmäisen helman sivuliepeet saatettiin nostaa erilaisiin asentoihin ja kiinnittää rusetein tai muin koristein. Näin saatiin alemman hamekerroksen upea koristekuvio näkyviin. 1700-luvun jälkipuoliskolla saatettiin lyhyemmällä helmalla näyttää myös alushameiden pitsikerroksia ihannoidun paimentyttövaikutelman luomiseksi, jota asuun kuuluvat paimensauvat ja punotut pikku korit vielä korostivat.

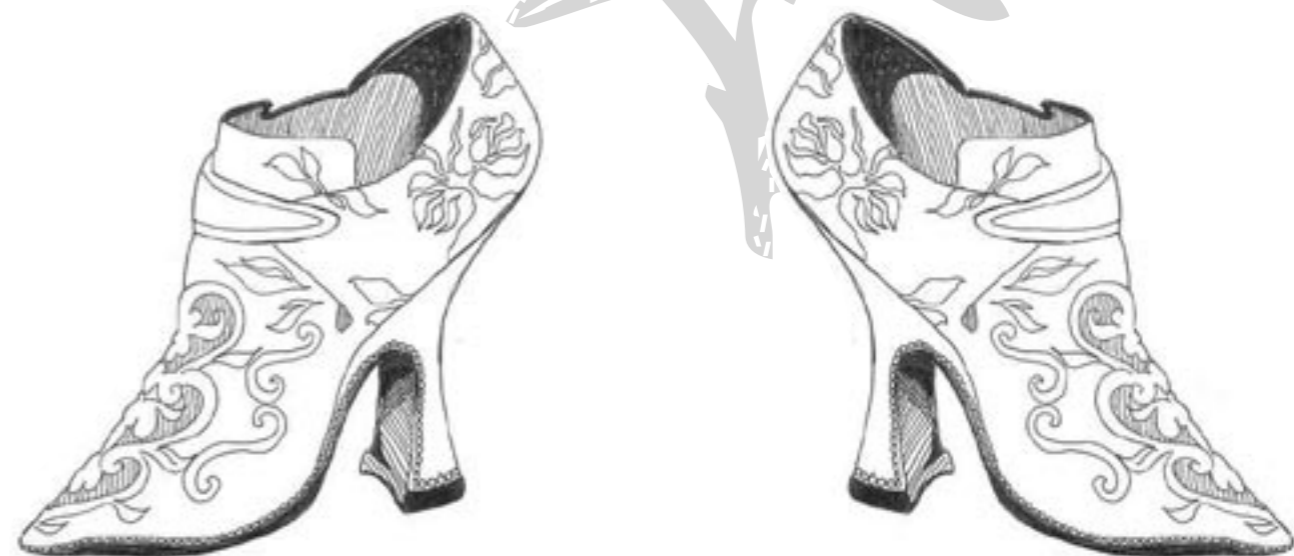
Ihanteelliseksi naisvartaloa korjailtiin myös tiukan korsetin avulla, joka edestä saatiin mahdollisimman suoraksi kangaskerros-ten väliin ommellulla tukilevyllä, vyötärön kiristytessä niin kapeaksi kuin suinkin.

Anteliaat dekolleteet, samoin kuin helmat ja istuvien, usein kynnärmitaisten hihojen suut koristeltiin runsain pitsein, helmin ja luontoaiheisin koristein. Joskus pukua täydentämässä oli kiinteä laabus ja suunnattoman kokoinen, monesti strutsinsulkia pursuava hattu.

Miehet puolestaan käyttivät korollisia solkikenkiä, silkkisukkia, melko istuvia polvihousuja, koristeellisia liivejä sekä takkeja, joiden helmanleveys vaihteli vuosisadan mittaan, mutta joka vyötäröltä järjestään kapeni merkittävästi.

Pitsejä, käänteitä ja suuria nappeja käytettiin huomion keskittäjänä keikarimaisissa ja runsaasti kuvioituissa asuissa.

Materiaaleina 1700-luvun hienoimmassa puvuissa olivat korkealuokkainen silkki, puuvillasametti ja muut ylelliset luonnonkuitukankaat, joiden kirjoa vaurastuvan Euroopan siirtomaiden tuontitavarat yhä laajensivat.

Naamiontakainen maailma

Kauneuden hintana oli miltei aina tuhottu terveys: kosmetiikan tarveaineet olivat harvoin hyväksi käyttäjälleen ja jotkin, kuten ihon valkaisuun käytetty liijyväre, olivat hyvinkin myrkyllisiä. Jatkuva korsetinkäyttö vinoutti selkäranka ja jopa katkoi kylkiluita sekä vaikeutti merkittävästi naisten hapensaantia. Pienten ja sirojen kenkien riskinä olivat pahalaatuiset jalkavaivat, ja maskimaiset kokomeikit peittivät usein huonon hygienian jälkiä: paiseita, liijyn syömää ihoa ja rokonarpia.

Karu totuus on myös, että ylellisimmissä oloissa elävät ihmiset olivat hajusteidensa alla usein likaisimpia ja huonovointisimpia. Ylhäisö koki tarpeelliseksi kylpeä vain hyvin harvoin, jos koskaan. Loisten karkotukseen kalliista peruuksista ei tunnettu keinoja, eikä kirjottuja vaateparsia raskaine rakenteineen olisi edes voinut pestä.

Rokokoo tyyli-suunta ja aikansa ilmiönä oli hyvin looginen kokonaisuus: Yläluokan ylenmääräisen vaurauden näyttävien vuosisata oli päältä katsoen kaunis ja hempeä, tuore, romanttinen ja idealistinen, mutta lähemmin tarkasteltuna luonteeltaan kuohtava, aatteissaan keskeneräinen ja ilmaisussaan yhtä ulkokuultainen kuin salonkien nokkelat keikarit ja hovien alinomia juonitteleva ylhäisö. Silti rokokoon tyyli-suunta hävyttömässä nautinnonhalussaan leimaa yhä yhtä Eurooppalaisen historian merkittävää jaksoa, joka synnytti monta suurta ajatusta ihmisestä, mutta nosti myös hänen raadollisimmat totuutensa näkyviin paremmin kuin koskaan.

Lähteitä

Kaari Utrio. *Perhekirja*. Tammi. 1998

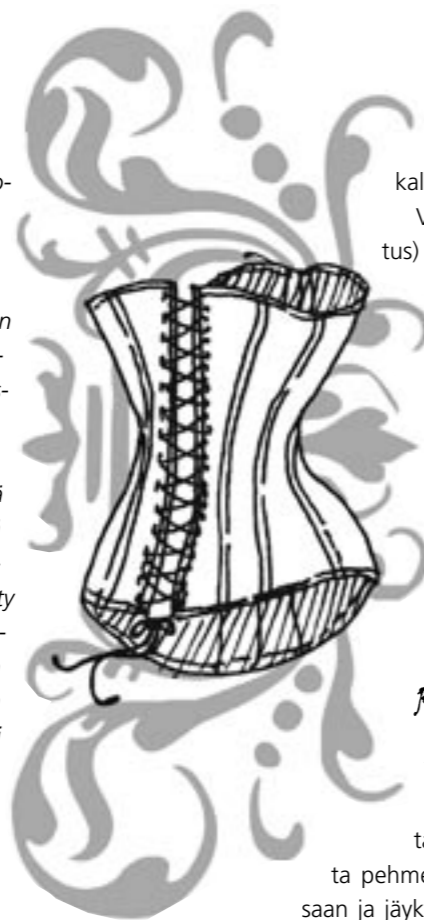
Martyn Oliver. *Filosofian historia*. Gummerus. 1997

The Pictorial History of Costume. The Pepin Press. 2001

Internet: *Breve Historia del Arte*

Korsetin historia

Korsetti on kiristettävä alusvaate, joka muotoilee ihmisen keskivartaloa kaventamalla vyötäröä, korostamalla tai litistämällä rintoja sekä auttamalla pitämään ryhdin suorana. Vartalonmyötäinen korsetti on muokkaavan vaikutuksen aikaansaamiseksi tuettu luilla, jotka aiemmin olivat lähinnä valaanluuta, nykyisin yleensä terästä tai muovia. Korsetin kiristämisen mahdollistaa eteen tai taakse sijoitettu nyöriys. Korsetit ovat vuosisatojen kuluessa käyttäneet lähinnä naiset, vaikka puhetta keikarimiesten käyttämästä korseteista on myös ollut. Kautta aikojen korsetti on jakanut mielipiteet: toisaalta sitä on pidetty säädyllisen pukeutumisen välttämättömänä osana, toisaalta taas paheksuttu luonnottomana ja epäterveellisenä. Marginaalisemmin korsettia on aina käytetty myös lääketieteellisesti, esimerkiksi selkävaivaisten tukena. Tämä artikkeli on lyhyt katsaus korsetin kehitykseen läpi vuosisatojen, ja kontekstin säilyttämiseksi käsittelen hieman myös muiden alusvaatteiden ja päällyspukujen historiaa.

kalliista kankaasta.

Varhaisissa teksteissä sanalla korsetti (lat. corsetus) ei välttämättä viitattu luutettuun alusvaatteeseen, vaan on todisteita siitä, että jopa vielä 1700-luvulla tuota sanaa saatettiin käyttää merkittävään viitan tai päällystunikan kaltaista vaatetta. Tällaiset saman sanan eri merkitykset eivät ole mitenkään epätavallisia pukeutumisen historiassa, jossa eri termien merkitykset ovat vuosien kuluessa vaihdelleet suuresti eri maissa, sekaantuneet keskenään ja aiheuttaneet siten tutkijoille runsaasti päänvaivaa.

Renessanssi

Varhaisrenessanssiaikaan 1400-luvulla alettiin Eurooppaan tuoda uudenlaisia kalliita kankaita, jotka poikkesivat aiemmin käytössä olleista pehmeistä villakankaista suuresti koristeellisuudessaan ja jäykkyydessään. Jotta näiden materiaalien loisteliasuus saatiin paremmin esiin, muuttuivat aiemmin moninaisilla laskoksilla laskeutuneet puvut korvata hyvin leveillä hameilla, jotka tuettiin aluksi useilla alushameilla ja myöhemmin erilaisilla luusta tai ruo'osta valmistetuilla vanteilla. Leveän alaosan vastapainoksi pukujen yläosina alettiin suosia tiukasti istuvaa miehustaa, jonka alle tarvittiin korsetti. Korsetin alla käytettiin aluspaitaa (engl./ransk. chemise), jotta vaikeasti pestävä korsetti ei likaantuisi ihon eritteistä. Tämä paitamekko saattoi usein olla jopa nilkkapituinen.

Korsetin etuosaan keskelle sijoitettiin tukeva suora lastikka (engl. busk), joka tuki muita luita, piti ryhdin suorana ja litisti vatsaa. 1500-luvulla se kapeni alaspäin muistuttaen muodoltaan hieman pitkää keihäänkärkeä. Lastikka valmistettiin puusta, sarvesta, metallista, norsun- tai valaanluusta, ja saatettiin koristella maalauksin tai kaiveruksin. Se oli useimmiten tarvittaessa irroitettava, ja joskus kauniisti koristeltuja lastikoita saatettiin käyttää lemmentahjoina. Lastikka säilyi korsetin etuosaa tukemassa aina 1900-luvulle saakka.

1500-luvulta on säilynyt myös merkintöjä, perinnemateriaalia ja joitakin esimerkkejä raudasta tehdyistä korseteista, jotka muis-

tuttavat ulkomuodoltaan lähinnä panssaria. Näitä on mahdollisesti käytetty, kuten korsetteja myöhemminkin, lähinnä terveydellisistä syistä selän tukemiseen: normaalissa alusvaatekäytössä ne ovat tuskin olleet.

Barokki ja rokokoo

1600-luvulla vaatteiden materiaalit muuttuivat kevyemmiksi ja paremmin laskeutuviksi: pehmeät silkit korvasivat jäykät brokadit. Korsetti korvattiin muutamaan otteeseen kokonaan luutetuilla yläosilla, muttei koskaan menettänyt suosiotaan kokonaan. Se venyi edestä pidemmäksi laskeutuen vyötärön alapuolelle ja korostaen lantion kurveja. Valaanluita löytyi sekä edestä että takaa vierierestä, ja korsetti voitiin nyörittää kummalta puolelta tahansa. Korsetin lisäksi alusvaatteina käytettiin edelleen aluspaitaa, joka tähän aikaan ulottui usein polvien korkeudelle, ja tietenkin useita alushameita.

Valaanluu oli korsetin ja erilaisten vannehameiden kovikemateriaalina niin suosittua, että sekä Biskajanlahden että Grönlannin valaskannat metsästettiin vuosien varrella lähes sukupuuttoon. Se oli joustavaa ja kimmoisaa, ja sitä voitiin taivuttaa muotoon kuumennusmenettelyn avulla. Valaanluun saattoi myös lohkoa hyvinkin ohuiksi palasiksi ilman, että se menetti tehoaan tukijana. Valaanluun tilalla saatettiin joskus käyttää tukevaa ruokoa, mutta metalliluu korvasivat sen kunnolla vasta ruostumattoman teräksen keksimisen jälkeen 1900-luvun alussa.

1700-luvulle tultaessa hyvin leveät hameet alkoivat jälleen tulla muotiin, ja niiden alle tarvittiin vanteet (engl. hoops). Rokokoopuvuissa hameita levennettiin enimmäkseen sivulle erilaisten vante- tai sivuille kiinnitettävien koriviritysten (engl. panniers) avulla. Nämä herättivät paikoin laajaakin paheksuntaa epäkäytännöllisyytensä ja väitetyt naurettavuutensa vuoksi: pilkkakirjoituksissa leidiä väitettiin näyttävän koreja kantavilta apinoilta. Vanteet aiheuttivat myös sosiaalista hankaluutta, koska niiden kanssa oli vaikea kulkea ovista, ja juhliin mahtui paljon vähemmän ihmisiä, kun kukin muodikas nainen vei kolmen ihmisen tilan. Tällaisten äärimmäisen epäkäytännöllisten vaatteiden käyttö olikin mahdollista lähinnä rikkaalle yläluokalle.

Leveiden hameiden vastapainoksi puvun miehusta oli edelleen hyvin tiukka ja suora, ja korsetti saattoi olla luutettu niin tiheästi, etteivät luita kiinnittävät ompelleetkaan meinanneet mahtua väliin. Korsetti saattoi ulottua joko rintojen alle, jolloin se nosti niitä, tai osin niiden päälle, jolloin sillä oli noston lisäksi litistävä vaikutus. Takaa korsetit ulottuivat varsin ylös, ja niissä oli useimmiten olkaimet, jotka avattiin edestä tai takaa nauhojen avulla. Korsetin materiaalina käytettiin kestävästä pellavaa tai puuvillaa, mutta päällimmäinen kangas saattoi olla myös muodikasta, värikästä ja kallista kangasta kuten silkkiä. Nyöriys oli yleensä takana, mutta runsasmuotoisemmille naisille tarkoitetuissa korseteissa saattoi olla kaksi tai kolmekin nyöriystä. Jälleen kerran rikkaimmista materiaaleista valmistettuja, nauhoin, pitsein ja kirjonoin koristettuja korsetteja saatettiin käyttää myös suoraan puvun yläosina.

1600-luvun lopulla alettiin julkaista naisten aikakauslehtiä, joissa tietenkin käsiteltiin myös muotia. Aluksi alusvaatteita ei juuri mainittu, mutta myöhemmin lehdissä alkoi esiintyä jopa ohjeita

Saranoitu rautakorsetti 1530

1700-luvun alun korsetti

Korsettimalli vuonna 1831

Vuosien 1903-4 S-muotoinen korsetti

niiden valmistamiseksi. Osa korseteista olikin kotitekoisia, mutta varakkaimmat ja muodikkaimmat valmistuttivat korsetinsa arvostetuissa ompelimoilikeissä, joiden mestari oli yleensä mies. Säilyneessä kuvamateriaalissa on useita korsettejaan sovittavia naisia esittäviä piirroksia.

1800-luku – kuudentoista tuuman tähden

1700-luvun lopussa muoti oli aikamoisessa murroksessa. Ranskan vallankumous kielsi kaikki ylellisyydet: korkeat korot, kalliit kankaat, alushameet, korsetit ja jopa aluspaidat hylättiin. Niiden tilalle tulivat kevyet halvat puuvillakankaat, joista valmistetut puvut olivat pitkiä, suoria ja hyvin laskeutuvia. Vyötärölinja nousi ylös, ja muotiin oli tullut tyyli, joka meillä tunnetaan empire-pukuna. Alastomuutta lähenteleväksi mainittuun muotiin menivät kuitenkin mukaan vain intomielisimmät, eivätkä läheskään kaikki neidit ja rouvat hylänneet korsettiaan, joka runsasmuotoisemmille oli suorastaan välttämätön muodikkaan siron linjan aikaansaamiseksi. Sen sijaan korsetit venyivät entisestään ulottuen jo lantion yli, ja nousten ylhäällä riittävästi kohottaakseen rintoja. Ensimmäistä kertaa niihin alkoivat ilmestyä povilevennykset, jotka eivät enää litistäneet rintoja vaan antoivat niille tilaa. 1816 kehitettiin erokorsetti (engl. divorce), jonka omituinen nimi ei viitannut avioeroon vaan siihen, että rinnat nyt ensimmäistä kertaa erotettiin toisistaan kahteen eri kuppiin, ja lastikka jäi niiden väliin.

1820-luvulle tultaessa kreikkalaisuutta ihannoinut yksinkertaisuus oli jo poissa muodista, ja hameet alkoivat jälleen leventyä. 1800-luvun puolivälin jälkeen vanteet tulivat jälleen käyttöön, tällä kertaa krinoliiniin muodossa. Se oli yhtä hankalakäyttöinen ja tilaavievä kuin 1700-luvun edeltäjänsäkin, mutta tällä kertaa muoti levisi myös alempien yhteiskuntaluokkien keskuuteen aiheuttaen epäjärjestystä niin kaupoissa, tehtaissa kuin pelloillakin. Krinoliinissa istuminen oli hyvin vaikeaa, ja kaiken riemun huipuksi se saattoi varomattomasti liikkuvan käyttäjän päällä keikahtaa ympäri aiheuttaen sekä nolon että hankalan tilanteen. Tällaisten nöyryytysten välttämiseksi pitkään siveettöminä pidetyt alushousut alkoivat hiljalleen saavuttaa suosiota. Intiimien toimenpiteiden

mahdollistamiseksi ne olivat kuitenkin usein keskeltä halki. Toinen uusi alusvaatekappale oli korsetin päälle puettava suojusliivi (engl. camisole, usein myös waistcoat), joka helpotti omalta osaltaan vaikeasti pestävän korsetin pitämistä puhtaana.

1800-luvun korseteissa alkoi olla yhä enemmän kurvikasta vartalonmuotoa korostavia kiiloja, ja vuosisadan kiistellyimpiin ilmiöihin kuuluva tight-lacing (englantia, kääntyy suunnilleen ”tiukalle kiristäminen”) alkoi saavuttaa suosiota. Aikakauden korsetit mahdollistivat, toisin kuin suoralinjaiset edeltäjänsä, vyötärön kiristämisen hyvinkin pieneksi: ihanteena oli kuusitoista tuumaa eli nelisenkymmentä senttiä. Vyötärön kuristamisen muodilla oli runsaasti sekä kiivaita kannattajia että vastustajia, ja keskustelu aiheesta kävi kuumana koko vuosisadan jälkipuoliskon ulottuen oikeastaan nykypäivään saakka. Osa oli sitä mieltä, että sopivasti totuteltuna tiukallekaan kiristetty korsetti ei ollut lainkaan epämuokava, ja sen linja oli erittäin kaunis ja jopa kiihottava, mitä ei tosin tietenkään voitu sanoa ääneen. Toiset taas vastustivat moista epäluonnottomuutta hyvin epäterveellisenä, ja kertoivat kauhutarinoita kylkiluiden poistoista ja korsettiaan yötä päivää käyttävistä naisista, jotka eivät kureliivistään irroitettuna kyenneet enää kannattalemaan ylävartaloaan omilla lihaksillaan. Todellisuudessa tällainen kidutus kauneuden vuoksi ei kuitenkaan koskenut läheskään kaikkia naisia: useimpien säilyneiden aikakauden pukujen vyötärö on ollut vähintään viisikymmensenttinen, monissa paljon enemmänkin.

1800-luvun loppupuolella korsetit alkoivat muuttua aiempaa elegantimmiksi: ne valmistettiin säännöstään kalliimmista materiaaleista ja koristeltiin usein kukkakirjonnalla. 1860-luvulla kehitettiin myös höyrymuotoilutekniikka, jonka avulla korsetit saatiin entistä paremmin jäykistää muotoonsa. 1880-luvulle tultaessa käyttöön tulivat ensimmäiset sukkanauhat, jotka aluksi kiinnitettiin olkaimilla tai vyöllä korsetin päälle. 1900-luvun alussa sukkanauhoista alkoi tulla kiinteä osa korsettia. Vastakkainenkin kehitys tapahtui kuitenkin 1880-luvulta lähtien, kun terveellisestä liikkumisesta ja jopa liikunnasta alkoi tulla osa naistenkin elämää. Se teki villa-alusvaatteista muodikkaita, ja terveysvaikutuksilla mainostettiin joustavia villaneuleisia korsetteja, jotka ”auttoivat pitämään naisen muodossaan ilman liian tiukkaa kiristämistä”.

1900-luku ja eteenpäin

Eräs terveysvaikutteisen korsetin innovaatio oli tehdä etulinjasta jälleen suora, jotta palleaa pystyisi liikuttamaan ja hengittäminen helpottuisi. Kun tällainen korsetti kuitenkin vielä 1900-luvun alussa kiristettiin tiukalle kapean vyötärön aikaansaamiseksi, syntyi aikakaudelle leimallinen S-linja. Siinä rinnat työntyivät eteen ja takapuoli taakse korsetin kiristämisen vyötärön jäädessä keskellä suoraksi. Koska suoralinjainen korsetti ei juuri tukenut povea, kehitettiin erilaisia korsetista irrallisia liivejä (engl. bust bodice) rintojen tukemiseksi. Nämäkin olivat yleensä tukevasti luutettuja.

S-linja pysyi muodissa vuoteen noin 1907, jonka jälkeen hameet alkoivat kaventua ja korsetit pidentyä yhä alaspäin tehden joskus istumisestakin vaikeaa. Samaan aikaan rintaliivien luutetut esiasteet kasvattivat suosiotaan entisestään, muuttuen 1920-luvun suoran ja litteän linjan tullessa muotiin yhä useammin poven litistäviksi liiveiksi. Vanhemmat naiset käyttivät 1900-luvullakin edelleen luutettuja korsetteja, mutta nuoremman väestön keskuudessa yleistyivät joustavat kudotut liivit. 1930-luvulle tultaessa korsetti alkoi menettää suosiotaan, mihin vaikuttivat monet asiat: muodin muuttuminen rennommaksi, tasa-arvokehitys, naisten laajempi osallistuminen työelämään ja yleisempikin aktivoituminen yhteiskunnassa muun muassa maailmansotien vaikutuksesta. Vielä 1950-luvulla vatsaa litistävät sukkanauhaliivit, eli oikeastaan hieman kevyempi vyötärökorsetti, oli kuitenkin lähes välttämätön osa naisten pukeutumista.

Kokonaan korsetti ei ole vielä poistunut käytöstä. Nykyisin korsettiin liitettävät mielikuvat ovat osin juhlevia ja osin eroottisia, jopa syntisiä. Korsetti kuuluu nykyäänkin monen naisen kaikkein juhallisimpaan pukeutumiseen, ilta- tai hääpuvun alle. Toisaalta muoviluilla varustettu polyestersatiininen viritys keikkuu myös jokaisen seksitarvikekaupan ikkunassa edustamassa sekä geneerisen miehen fantasiaa että naisille suunnattua osastoa liikkeen valikoimista. Oma lukunsa korsetin käyttäjistä ovat fetisistit, joista osa tavoittelee vain esteettisiä, osa myös seksuaalisia elämyksiä. Internetin keskustelupalstoilta voi huomata, että keskustelu tight-lacingin vaikutuksista käy edelleen kuumana, eikä argumen-

teiltaan juuri poikkeaa 1800-luvun vastaavasta.

Viime vuosien muoti on vihdoin tuonut korsetin myös päällyys- ja juhlavaatteeksi, goottilaisen synkillä ja houkuttelevan tuhmilla mielikuilla varustettuna. Madonnan suunnannäytön jälkeen joka ainoasta nuortenvaateilikeestä on ruvennut saamaan japanilaiskuosisia kevyesti luutettuja liivejä, joita puritaanisempi historianharrastaja ei tosin korseteiksi tunnusta. Saman kehityksen tuloksena korsetit näkyvät päällyysvaatteena myös melkein jokaisessa fantasialarpissa siitä huolimatta, että ne säännöllisesti moissessa käytössä myös tuomitaan. Mikä on tulevaisuus? Varmaa lienee ainoastaan se, että kokonaan korsetit tuskin pukeutumisen historiasta katoavat.

Lisäinformaatiota

• Korsetti

Korsetti on koristeellinen ja pitsinen rintaliivin ja lantioliivin yhdistelmä. Yleensä korsettiin kuuluvat sukkanauhat.

• Kureliivi

Korsetin toinen suomenkielinen nimitys.

• Lastikka, plansetti

Korsetin edessä keskellä oleva tuki, joka valmistetaan esimerkiksi puusta, luusta tai metallista. Se on usein irrotettava, ja saattaa aueta kahteen toisiinsa hakasilla kiinnitettävään osaan, mikä helpottaa pukeutumista. Lastikka/plansetti litistää vatsaa ja estää korsetinluita vääntymästä.

>> Historiallisen tai modernin korsetin teettämistä koskevaa informaatiota löytyy netistä esimerkiksi seuraavilta ompelijoilta: Lynoure Braakman, <http://www.lynoure.com/> Korsettiliike Belle Modeste, <http://www.bellemodeste.com/> Hinnat lähtevät noin 150 eurosta, mutta kunnollisesta historiallisesta korsetista saa helposti maksaa 300 euroa.

Lähteet

Elisabeth Ewing: *Fashion in underwear*. London, 1971.

[Http://www.bellemodeste.com/](http://www.bellemodeste.com/) (luettu 29.11.2004)

Kreetalainen nainen 2000 ekr

Ranskalainen kellon muotoinen tynnyrivannehame (farthingale), 1580

Korsetti, tukityyny, aluspaita - ja hame, 1850

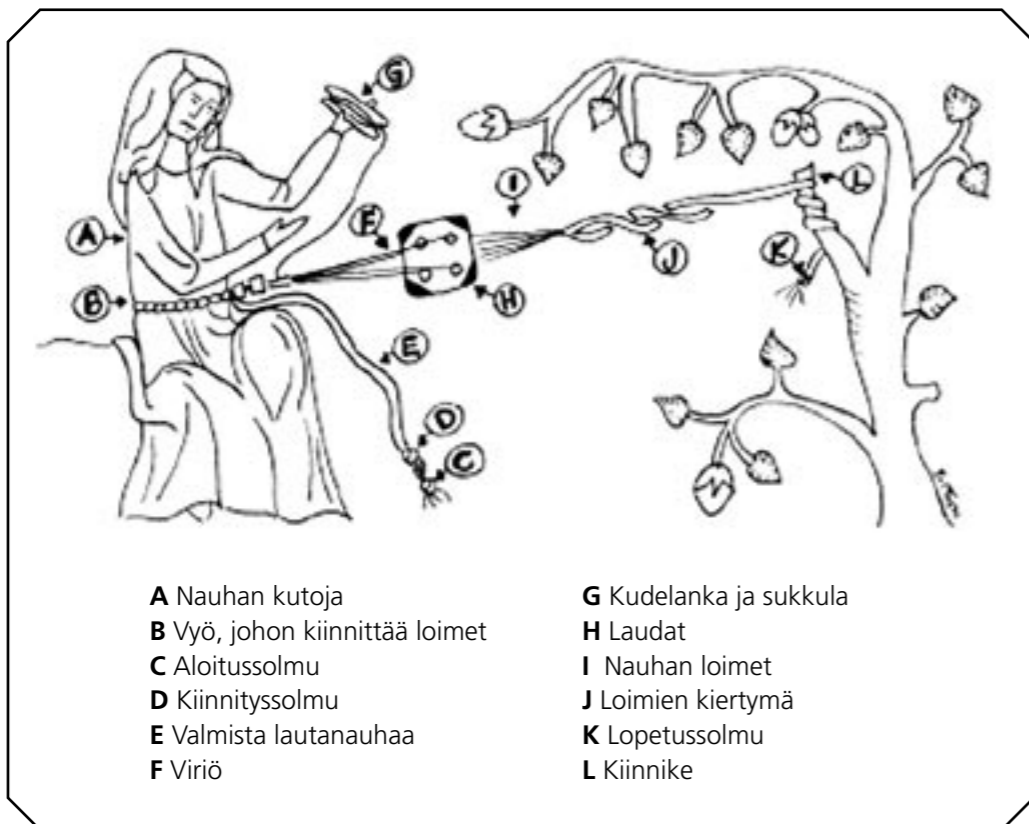
Päälipuku taftia ja perushame silkkiä, 1725

Päiväpuku 1907

Lautanauha

Artikkelissa Jenni Sahramaa opastaa lautanauhan tekemisen alkuun.

A Nauhan kutoja	G Kudelanka ja sukkula
B Vyö, johon kiinnittää loimet	H Laudat
C Aloitusolmu	I Nauhan loimet
D Kiinnitysolmu	J Loimien kiertymä
E Valmista lautanauhaa	K Lopetussolmu
F Viriö	L Kiinnike

Tarvikkeet

Lautanauhan kutomiseen tarvitaan 3-, 4-, 5-, tai 6-kulmaiset, noin 7x7 cm kokoiset ja 1-2 mm paksuiset sileät laudat. Parhaat laudat ovat puiset, mutta alkuun pääsee vaikka maitopurkista leikatuilla laudoilla. Lautojen kulmat ovat pyöristetyt ja noin 1 cm päässä jokaisesta kulmasta on 4-5 mm läpimittainen reikä. Usein on tapana merkitä lautojen eri kulmat eri väreillä, vaikka vanhat käsityöopettajat sitä degeneroitumiseksi väittävätkin. 4-kulmaiset laudat ovat yleisimpiä, ja tässä käsitellään vain niillä kutomista.

Langaksi kelpaa sileä villa-, pellava- tai puuvillalanka. Villalanka lienee ollut viikinkiajalla yleisimmin käytössä. Pehmeä lanka nukaantuu ja kuluu helposti poikki, joten sitä kannattaa välttää.

Loimen luominen

Loimi tarkoittaa siis lankoja ennen kuin niistä on kudottu nauha. Ennen loimen luomista täytyy suunnitella malli. Ohessa on muutamia lautanauhamalleja, mutta niiden suunnittelemisen itse ei ole kovinkaan vaikeaa. 4-kulmaisilla laudoilla kudottava nauha muodostuu kahdesta tai useammasta 4-säikeisestä nyöristä, jotka sidotaan yhteen kuteella. Nauhan leveys riippuu lautojen lukumäärästä. Kuviot muodostuvat erivärisistä loimilangoista ja loimilankojen erisuuntaisista kierteistä.

Loimen pituus = haluttu nauhan pituus + 30 cm + 15 cm jokaisesta metriä kohden. Yhden metrin nauhaa varten loimilankojen on siis oltava 1,45 m pitkiä. Loimen voi luoda vaikkapa kahden tuolin väliin, jolloin tuolien etäisyys on sama kuin loimen pituus.

Malli 1:

```

1 2 3 4
A X O O X
B X O O X
C X X X X
D X X X X
\ / \ /
    
```

Tähän malliin tarvitaan neljä lautaa (1-4), kaksitoista mustaa lankaa (X), neljä valkoista lankaa (O) ja mustaa kudelankaa vaikkapa pienen puupalan ympäri kierrettynä. Vinot viivat (\ ja /) merkitsevät lankojen pujotussuuntaa ja kirjaimet A-D lautojen eri reikiä.

Lankojen pujotus

Jokaiseen reikään pujotetaan vain yksi lanka, ja lankojen pujotussuunta vaikuttaa kuvioon. Lankojen toiseen päähän kannattaa tehdä solmu.

Ota lauta 1 käteen niin, että reiät A, D ovat ylöspäin. Pujota neljä mustaa lankaa laudan vasemmalta puolelta reikien läpi. Aseta lauta pöydälle ja ota lauta 2 käteesi. Pujota ensin kaksi valkoista lankaa (reiät A ja B) ja sitten kaksi mustaa lankaa (reiät C ja D) laudan oikealta puolelta. Aseta lauta pöydälle ja pujota lautaan 3 kaksi valkoista (reiät A ja B) ja kaksi mustaa (reiät C ja D) lankaa vasemmalta. Lautaan 4 tulee neljä mustaa lankaa oikealta pujotettuina. Pujotettuasi kaikki langat voit sitoa lankojen päät yhteen ja laittaa vaikka kuminauhan lautojen ympärille, ettei niiden järjestys mene sekaisin.

Kutominen

Kiinnitä loimen se pää, jossa ei ole lautuja, esimerkiksi oven kahvaan. Istuudu oven eteen ja solmi loimen toinen pää narulla vyötärösi ympäri. Liiku sen verran taaksepäin, että loimilangat kiristyvät. Poista mahdollinen kuminauha lautojen ympäriltä ja tarkista, että kaikki laudat ovat samoin päin. Sitten voit aloittaa itse kutomisen, joka onkin koko homman helpoin osa. Lautojen edessä on loimilankojen muodostama aukko. Pujota kude aukon läpi ja käännä kaikki laudat neljänneskierros itseesi päin. Kiristä kudetta aina saman verran, varo kiristämästä liikaa. Jatka samaan tapaan ja näet, kuinka lautanauha syntyy.

Koska nauha muodostuu toisiaan kiertävistä loimilangoista, muodostuu sama kierre myös lautojen taakse ja ennen pitkää vaikeuttaa kutomista huomattavasti. Kierteet aukeavat, kun lautuja aletaan pyörittää päinvastaiseen suuntaan eli itsestä pois päin. Tällöin myös nauhan kuvio muuttuu erisuuntaiseksi, mitä voi käyttää hyväksi jo kuviota suunniteltaessa. Nauhasta tulee siisteintä, jos kudelanka on samanväristä kuin uloimpien lautojen loimilanka.

Lähteet:

Merisalo, Viivi: *Nauhoja*. WSOY 1966, 1978

Anna Lehtosen *Sommelo ry:n lautanauhakurssilla 1999 jakama moniste*

Tässä on muutamia malleja erilaisiin lautanauhoihin. Numerot ovat siis eri lautuja, kirjaimet A-D lautojen eri reiät, merkit \ ja / lankojen pujotussuuntia ja merkit X, O ja I erivärisiä lankoja. Käytä rohkeasti eri värejä ja suunnittele omia kuvioita. Kannattaa valita suhteellisen selkeästi toisistaan erottuvat värit, ettei nauhasta tulisi suttuisen näköistä. Lisää valmiita malleja löytyy Viivi Merisaloon kirjasta *Nauhat*.

```

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
A X X O O X X O O X X
B X X O O X X O O X X
C X X O O X X O O X X
D X X X X O O X X X X
\ / \ / / \ \ / \ /
    
```

```

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
A X X O O I I O O X X
B X X O O I I O O X X
C X X I I O O I I X X
D X X I I O O I I X X
/ \ / \ / \ / \ / \
    
```

```

1 2 3 4 5 6 7 8
A X O X I I X O X
B X O O I I O O X
C X X O O O O X X
D X X X O O X X X
/ \ \ \ / / / \
    
```

```

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
A O O X X X I I X X X O O
B X O X X X I I X X X O X
C O O X X I I I I X X O O
D X O X X I I I I X X O X
\ \ / / \ \ / / \ \ / /
    
```

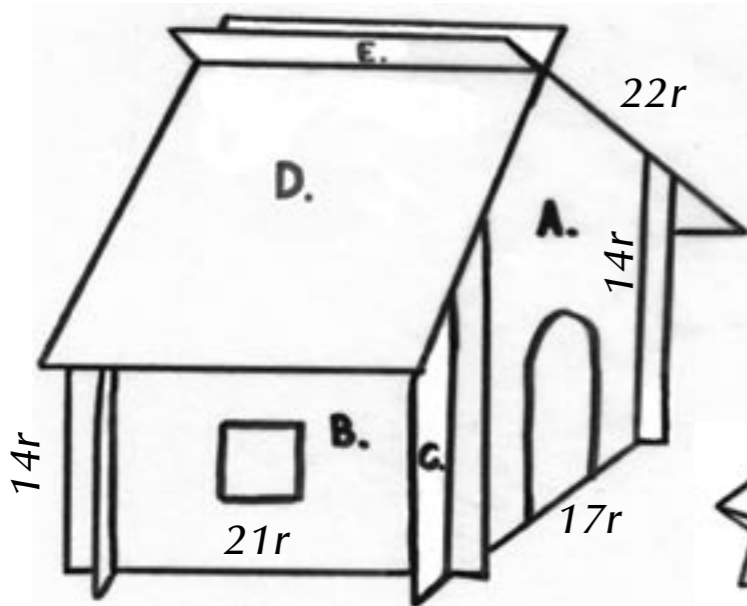

Artikkeli on julkaistu aiemmin vuonna 1999 *Airuen* kolmannessa numerossa.

Katri Immonen

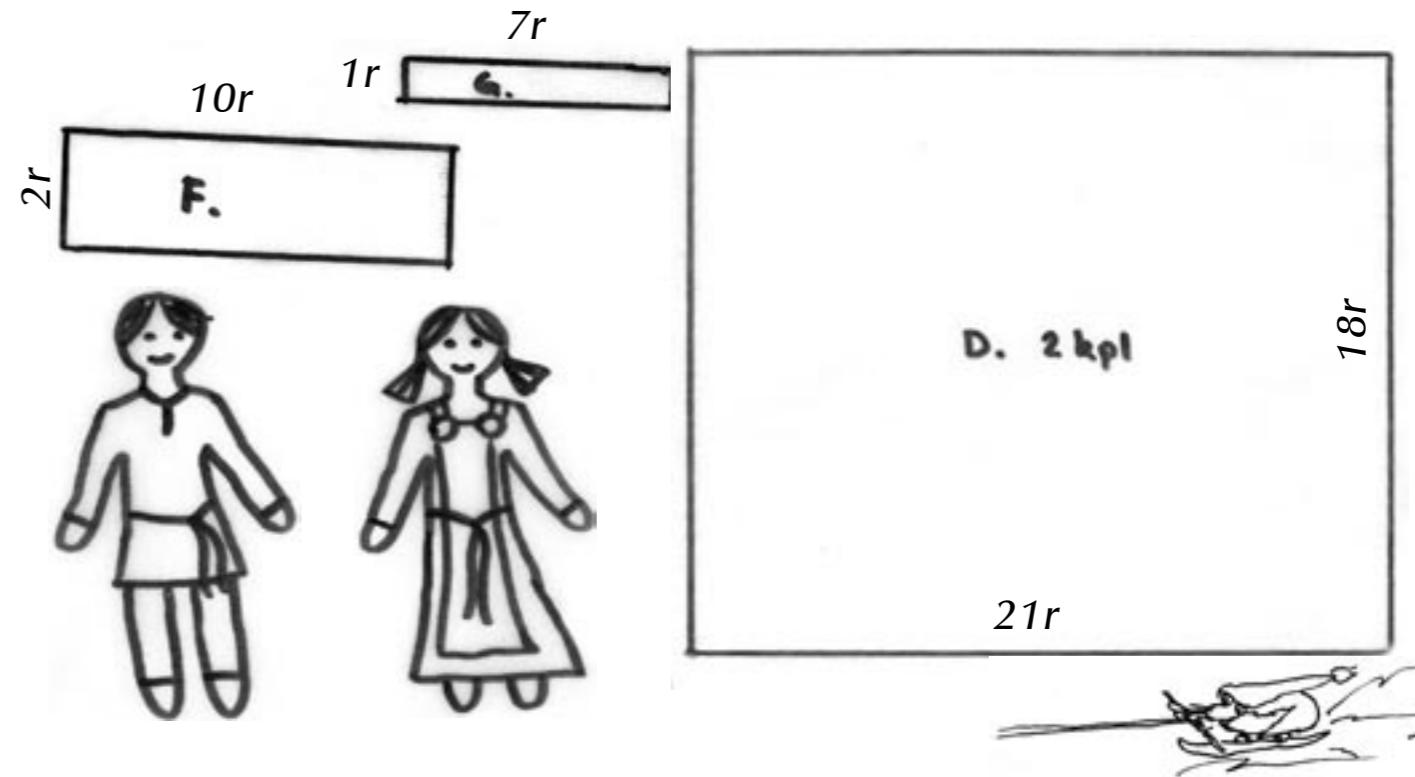
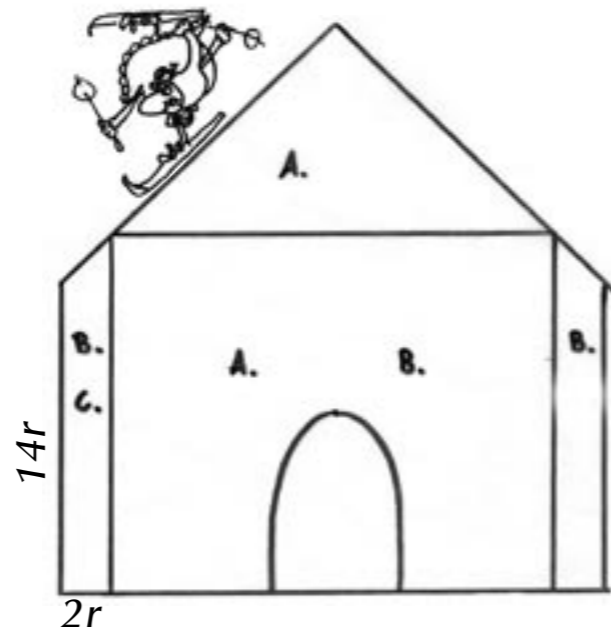
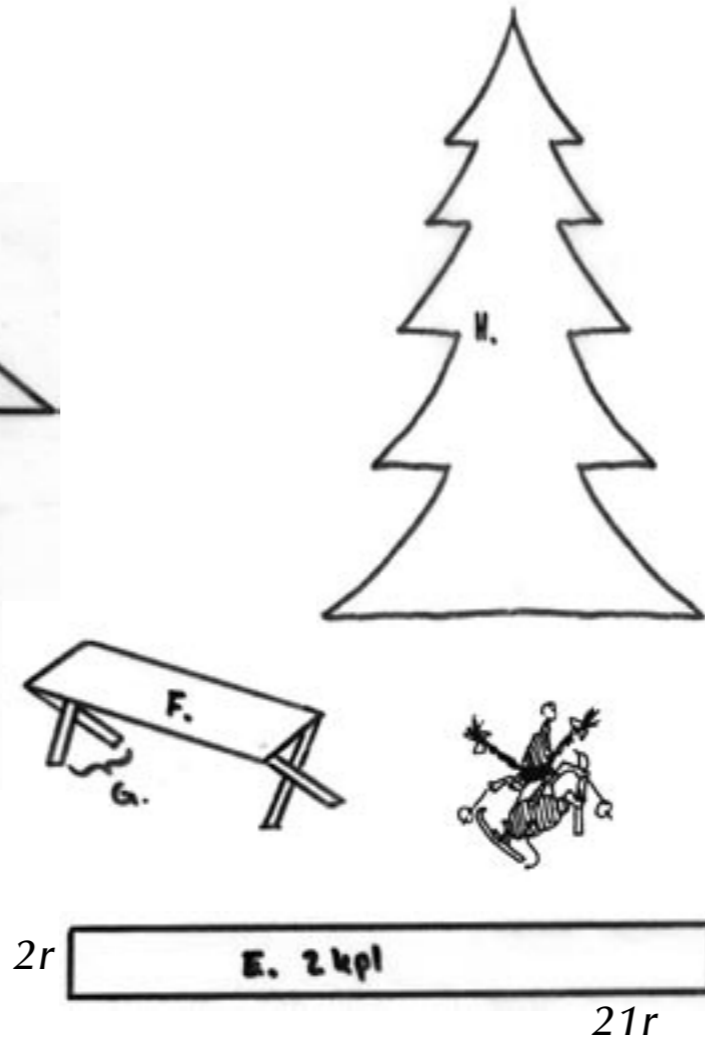
Piparkakkutalo

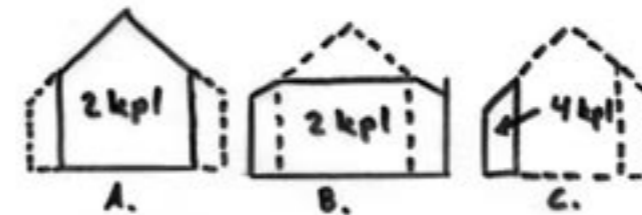
Joulu on tulossa ja on aika tehdä piparkakutalo. Oheisilla kaavoilla rakennat hienon muinaissuomityylisen piparkakutalon. Kaavat sopivat niin kokeneille harrastajille kuin vasta-alkajillekin, sillä ne ovat helposti yksinkertaistettavissa. Piparkakutalon tekoon et tarvitse mitään kaulin kummempia erityistarvikkeita.

Tarvikkeet ja aineet

Ennen leipomisen aloittamista tarvitset 1,5-2 kiloa piparkakutaiquinaa, itse valmistettua tai kaupan, sekä kaulimen ja vehnä jauhoja taikinan tarttumisen ehkäisyyn. Talon osien yhteen liimaamiseen tarvitaan puolisen kiloa sokeria sekä suurehko paistinpannu, jolla sokeri sulatetaan. Talo koristellaan tomusokerista ja vedestä valmistetulla tahnalla. Tomusokeri kannattaa varata ainakin puoli kiloa. Kuorrukukseen voi halutessaan sekoittaa karamelliväriä väriin aikaansaamiseksi tai veden sijasta voi käyttää esimerkiksi sitruunamehua maun muuttamiseksi. Tomusokerikoristelu tehdään pursottimella, jollaisen voi ostaa kaupasta tai yksinkertaisesti laittaa tahnaa muovipussiin, jonka kärkeen leikkaa reiän. Lisäksi koristeena voi käyttää karkkeja esimerkiksi ranskanpastilleja tai erilaisia syötäviä koristeita, kuten hopeakuulia. **Huom! Kaavojen piirtämiseen tarvitset 7mm ruutupaperia.**

1. Kopioi oheiset kaavat voipaperille. "Talo-kaavasta" tarvitset kolme erilaista kaavaa: talon päätykaavan (A.), talon sivukaavan (B.) ja ristihirsipalan (C.). Oheisista mallikuvista näet, kuinka mikin kaava piirretään, kuvissa yhtenäinen viiva on leikkuuviiva. Katto-kaavan (D.), katon ristikkäiset osat (E.), nuotiopaikka (F&G), ihmishahmot ja kuusen (H.) kopioit vain paperille sellaisenaan. Kopioituasi kaikki osat leikkaa ne irti.

2. Kaulitse sulasta piparkakutaikinasta talon pohja. Pohja kannattaa jättää normaalia piparkakua paksummaksi, jotta siitä tulee kestävä. Levyn suuruutta kannattaa harkita sen mukaan, miten ison pihapiirin tahdot ja kuinka paljon tilaa löytyy. Mallin rakennelmat vievät tilaa yhteensä noin 30x20cm, talo yksinään vähemmän.

3. Kaulitse uusi levy ja leikkaa kaavojen mukaiset palat seuraavasti: 2 kpl talon päätykaavaa (A.), 2 kpl talon sivukaavaa (B.) ja 4 kpl ristihirsipaloja (C.), 2 kpl kattopaloja (D.) ja 2 kpl katon ristipaloja (E.). Leikkaa vain yhteen seinään ovenreikä (säädä jäljelle jäävä ovi, voit kiinnittää sen valmiiseen taloon) ja ikkuna-aukkoja halusi mukaa (ikkunaluukut saat näistä paloista). Kuusikaavasta (H.) leikkaa yksi kokonainen kaava ja kaksi puolikasta. Nuotiopaikan tuoleihin tarvitsen neljä jalkaosaa (G.) ja yhden istuin (F.) osan yhtä penkkiä kohden. Nuotiopaikan kivet saat pyörittämällä taikinaa pieniä palloja ja paistamalla ne. Voit myös leikata haluamasi määrän ihmishahmoja tai mitä ikinä tahdot talon pihaan laittaa.

4. Paista osia sitä mukaan, kun saat ne valmiiksi (200 asteessa). Piparkakut paistuvat noin 5 min. Ole varovainen, etenkin pienempien osien kanssa, etteivät ne pääse palamaan. Jos osat "leviävät" uunissa väärän muotoisiksi voit leikata terävällä veitsellä osia parempaan muotoon heti uunista tulon jälkeen, kun piparkakku on vielä pehmeää.

5. Kun kaikki osat ovat jäähtyneet kunnolla, sulata paistinpannussa sellainen määrä sokeria, että pohja peittyy reilusti. Sokeria ei kannata turhan tähden käristää, mutta käytännössä sokeri muuttuu ruskeaksi. Kun sokeri on sulaa ja notkeaa sulje levy. Jos sokeri alkaa jäähmettyä liimaamisen aikana, lämmitä sitä lisää.

6. Kasta talon osat yksi kerrallaan sokeriin niistä, osista, jotka on tarkoitus liimata. Aloita liimaaminen talon päätyseinästä, liimaa sitten sivut ja sitten toinen pääty. Tämän jälkeen kannattaa liimata ristihirret talon sivuseiniin. Sitten voit liimata katon, oven ja ikkunaluukut. Lopuksi liimaa nuotiopaikan kivet, tuolit, kuusi ja ihmiset. Apu osien sijoittamiseen saat kuvista.

7. Valmista vedestä ja tomusokerista tahnaa, laita pursottimeen ja koristele talo mielesi mukaan. Voit esimerkiksi piirtää hirsien rajat seinään pursottimella. Jos olet kokenut piparkakutalontekijä, voit tehdä koristelun ennen liimaamista. Näin lopputulos on siistimpi, koska kaikkia pintoja pääsee käsittelemään vaakatasossa. Tällöin koristelujen kannattaa antaa kuivua muutama päivä ennen liimaamista, ja siltikin vaarana on koristelujen sotkeutuminen liimatessa.

8. Lopuksi voit sirotella talon ja ympäristön päälle tomusokeria sihdin läpi.

VINKKI:

Jos tahdot tehdä talosta yksinkertaisemman, jätä yksinkertaisesti katon ja seinien ristiin menevät osat pois.

Aino Tuominen

Uuden hallituksen haastattelu

Aktiivisuutta ja rentoa meininkiä

Uuden hallituksen jäseniltä, jotka jopa sai kiinni jotain kautta, kyseltiin hiukan kysymyksiä heidän omista mielipiteistään tulevasta kaudesta, yhdistyksen suuntaviivoista ja heidän tavoitteista nyt alkaneelle uuden johtoportaan vuodelle.
Mielipiteet osoittautuivat monissa kohdissa varsin samansuuntaisiksi.

Mitä hallituksen jäsenenä odotat uudelta hallitukselta?

Julle: "Pyrin välttämään turhia odotuksia mistä tahansa. Ehkä lähinnä sitä, että pidämme yhdistyksen kasassa ja hyvällä lykyllä vielä kehitämmekin sitä johonkin suuntaan."

Katri: "Toiminnan lisäämistä, aktiivista asennetta, hyviä bileitä ja hengauksia."

Varinhankita tuntui myös olevan suosiossa ja "to do" -listalla kohtuullisen monen mielestä. Usko siihen, että moni muukin on samaa mieltä, on kova.

Pyritkö hallitukseen, jotta voisit sitä kautta vaikuttaa hallituksen toimintaan ja koko yhdistykseen?

Tuukan mielestä hallitukseen pyrkiminen on vain paha tapa hänelle itselleen ja Nino taas naurahti olevansa ainoa tarpeeksi tyhmä suostumaan rahastonhoitajaksi.

Puheenjohtajamme Katri taas oli edellä mainittuihin veikkoihin verrattuna suhteellisen innokas uudesta asemastaan: "Joo, mun tärkein tavoite on tehdä yhdistyksen kokouksista epävirallisempia. Siis oikeesti kukaan ei kestä sitä jäykistelyä vuosikokouksessa. Rautakanget pois perseistä! Njoo, oikeestihan mä pyrin puheenjohtajaksi, koska mä haluan susien diktaattoriksi. Mulla on jo media vallassani ja nyt johdan hallitustakin."

Pystymme varmaankin päättelemään jotain tulevan vuoden tapahtumista, jos kiihtyvyys on nyt jo näin suuri. Varokaa, lapset ja vanukset, uusi hallitus on voimissaan!

Mitä mieltä yhdistyksen toiminnasta ja aktiivisuudesta?

Julle: "Yhdistys toimii siinä missä jäsenetkin, mutta saattaisin olla sitä mieltä, ettei yleinen lisääktiivisuus haittaisi ketään."

Aino: "No ainakin esiintymistoiminta pitäisi herättää henkiin oikein kunnolla, koska yhdistys tarttee toimiakseen rahaa. Tää nyt tulee ehkä ekana mieleen ja ihan syystä. Oon myös sitä mieltä, että vois pitää susiseminaareja, koska jäsenten erilaisten käsityötaitojen ja tiedon jakaminen muulle yhdistykselle olis myös jees ja varmaan monet sitä toivoiskin."

Nyt on ollut paljolti esillä kysymys yhdistyksen suuntaviivoista. Oletko sitä mieltä, että asiat toimivat tarpeeksi hyvin vanhaan totuttuun tapaan vai pitäisikö uudistuksia tehdä?

Tähän kysymykseen saadut vastaukset olivat suurin piirtein kaikilla samat eli nykyisellään on oikein hyvä eikä ainakaan mitään radikaalia muutosta ole mitään järkeä ryhtyä toteuttamaan. Jotain nurinaa kuului erisuunnilta, että käsityötalkoita voisi tänä vuonna oikeastikin järjestää ja tiedotusta voisi parantaa.

Uskotko hallituksen toimivan?

"Miksi ei? Mukana on aika sopivassa suhteessa vanhaa ja uutta verta", oli yleinen kommentti ja vastaus tähän kysymykseen.

Ehkä emme olekaan täysin hukassa, sillä hallitus tuntuu olevan toimivalla pohjalla ja loppujen lopuksi kaikilla on mielenkiintoa asiaan aivan riittämiin.

Mitä sitä oman yhdistyksensä vuoksi ei tekisi?

Roni Saari

Pelikatsaus: Muotokuvia - 1907

Helsingissä 28.8.2004. Tekijät: Jonna Kangas ja Maija Pollari >> <http://www.helsinki.fi/~jkangas/1907/>

Jonna Kankaan ja Maija Pollarin 1907 - Muotokuvia sijoittui nimensä mukaisesti vuoden 1907 Suomeen, Thoregårdin kartanon kesäkauden päättäjäisjuhliin. Paikalla oli säätyläisiä ja sivistyneistöä pitäjästä, ja olipa läsnä vieraita Helsingistä ja Pietarista saakka.

Peli alkoi vieraiden saapuessa, ja hyvin pian tarjottiin pullakahvit, joskin nuoriso aloitti pelinsä piknikillä. Kahvituksen jälkeen seurasi vapaata seurustelua sekä ylioppilaskvartetin esiintyminen, kunnes parin tunnin kuluttua alkoi päivällinen. Päivällinen (sosekeitto, paisti ja perunagratiini, piimähyytelö-herukkakakku) sujui itselläni enimmäkseen lähellä istuneen pietarilaisen aatelisrouvan paasausta sekä loputtomia maljapuheita kuunnellen. Päivällisen jälkeen miehet siirtyivät kirjastoon konjakille ja politiikkaa puhumaan, kun taas naiset jäivät saliin kakkukahville. Tämän jälkeen ohjelmassa oli (häviävän vähän) tanssia sekä muuta ohjelmaa. Peli loppui lievän skandaalinkäryisesti innokkaiden ylioppilaiden ryhtyessä laulamaan Kansainvälistä.

Peli oli pitkälti erinomainen. Pelipaikka, useammastakin pelistä jo tuttu, vuosisadan vaihteen tienoilla rakennettu Meriharjun kurssikeskus, istui peliin liki täydellisesti. Kun paikka oli niin hyvä, proppausta ei tarvittu kovinkaan paljon, ja se mitä oli – enimmäkseen kirjoja ja valokuvia – toimi oikein hyvin. Kaiken kaikkiaan peli oli hyvällä maulla ja ammattitaidolla kirjoitettu. Materiaalia oli riittävän vähän jotta minäkin jaksoin sen lukea, mutta kuitenkin tarpeeksi paljon ja tarpeeksi hyvää, jotta ajankuva välittyi. Hahmot, ainakin omani sekä niiden pelaajien joilta kysyin, olivat pääsääntöisesti hyviä, joskin omassani oli joitakin historiallisia epätarkkuuksia yksityiskohdissa (vaikkakin niiden havaitseminen vaati perehtymistä yliopiston kasvatustieteiden laitoksen professoreihin). Erityisesti pidin jokaiseen hahmoon kirjoitetuista kirjallisuuslainauksista, jotka enimmäkseen vieläpä kertoivat oikeasti hahmosta jotain ja olivat ihan huippuja ("Hän kuului niihin jotka uskoivat, että tiede lopulta kiertäisi vihollisaseman", voi kyllä!).

Pelin rakenne oli onnistunut. Odottelua tai tylsistymistä ei ollut juurikaan, ja tapahtumaköyhät hetket oli rytmitetty hyvin esimerkiksi Ylioppilaskvartetin (ihan oikean!) avulla. Tylsistymisen vältettiin ruokailussakin tehokkaasti ennalta säädetyllä istumajärjestyksellä, jossa ihmiset laitettiin istumaan vähemmän tuttujen seuraan, joten oli uutta puhuttavaa. Järjestys oli myös mitä ilmeisimmin mietitty tarkkaankin, ainakin joidenkin hahmojen osalta. Tärkein seikka pelin toimivuuden kannalta oli kuitenkin se, että tunnelma säilyi kaiken aikaa. Peli tuntui vuosisadan alun Suomelta eikä hahmosta tullut pahemmin lipsuttua. Tunnelmallisin vähään aikaan, ja hirvittävän mukava pelata. Oikeastaan ainoa varsinainen purnauksen aiheeni on se, ettei pelissä käsittäkseni ollut ainoatakaan isopartaista pomminheittäjänihilistä. Tuonkin mokaan olen valmis antamaan anteeksi.

Kaiken kaikkiaan pelistä välittyi kaikilta osin tunne, että se oli huolella ja rakkaudella tehty, pitkään mietitty ja tarkkaan tutkittu. Paras historiallinen peli jossa olen ollut, väittäisin, ja parhaita pelejä noin yleisestikin. Viimeistään tällä pelillä Kangas lunastaa mielestäni paikkansa paitsi pääkaupunkiseudun tuotteliampana myös ehdottomaan parhaimmistoon kuuluvana pelinkirjoittajana.

Grafiikka: 89

Kiinnostavuus: 86

Toteutus: 93

Tunnelma: 90

Yleisarvosna: 94

Kuvat © Nino Hynninen

Tähtiä 1-5

Aino Tuominen Nino Hynninen Roni Saari Jukka Pajarinen Julius Väliäho

Ruus ja Risti	****½	****½	gm	gm	*****	4,7
Lukukausi 1B	****½	****½	*****	***	*****	4,4
Muotokuvia	—	****	*****	****	—	4,3
Musta Lippu	—	****½	****	****	****	4,1
Astralis	*****	***	**½	****½	—	3,8
Kevätmetsän valtakunta	****	***½	***	***	****	3,5
Autiot Maat	—	*****	**	gm	—	3,5
Ruoste	—	***	—	—	***½	3,3
Faravia 3	gm(2!)	gm	gm	***	gm	2,5

(!) Arvostellut Katri Immonen

Katri Immonen

Valkea morsian

Sykyinen iltapäivä oli kääntymässä illaksi. Istuin viimeisimmän muodin mukaisesti sisustetussa huoneessa yhdessä tusinan muun miehen kanssa. Huoneen ikkunat näyttivät kiireiselle harmaalle Wigmore Streetille. Vastapäisen rakennuksen seinä oli jo harmaa, vaikka sitä oli puhdistettu muutama kuukausi sitten edellisen vierailuni aikana. Että vihasinkaan likaista Lontoota, jossa aurinkokin tuntui paistavan savuverhon takaa. Kuitenkaan minulla ei ollut muutakaan tekemistä kuin tuijottaa sen likaista kattoa raskaiden pastellisävyisten verhojen raosta. Hajamielisesti vilkaisin neuvottelupöytäni. Avustajani kävi juuri kiivasta keskustelua jostakin sopimuksen yksityiskohdasta, hän osasi asiansa, ja tyydyin vain vastaamaan hänen kysyvään katseeseensa nyökkäämällä hyväksyvästi. Huomaamattani suustani pääsi pitkä haukotus, pääsisinpä jo pois täältä, ajattelin. Unelmoin jo seuraavasta yöstä omasa mukavassa kartanossani kaukana tästä likaisesti kaupungista ja tylsistävistä neuvotteluista.

Tuntia myöhemmin astuin ulos likaiselle kadulle. Avustajani pyydettyä suostumukseni seuraaville toimilleen erosin hänestä. Tarkoitukseni oli ottaa vaunut ja selviytyä suorinta tietä Paddington Stationille. Kaikki ajajat olivat kuitenkin kiireisiä, eikä viittilöimiseni tuottanut tulosta, joten päätin kävellä. Asemaa lähestyessäni huomasin, että junan lähtöön oli lähes tunti. Hetken mieli-johteesta kävelin sisään aseman kyljessä nököttävään rakennukseen, ilmeisesti jonkinlainen kapakka. Eräs ystäväni oli kehottanut minua tutustumaan alaluokan elämäntapaan, tässä oli hyvä mahdollisuus.

Sisällä oli hämärää ja ilman savuisuus sai minut yskimään ja ehdin jo katua päätöstäni. Kävellessäni eteenpäin kapakan rähjäinen väki loi minuun vihamielisiä katseita. Puristaen rahapussiani istuuduin yhteen tyhjään pöytään (tarkistettuani, ettei tuolilla ollut mitään inhottavaa) ja toivoin, ettei paikan sivistymätön väki kävisi kimppuuni. Olin kuullut paljon tarinoita kuinka työläiset olivat vallanneet tehdassaleja ja käyneet eläinten lailla viattomien tehtaanomistajien kimppuun (siinäkin yksi hyvä syy pysytellä hiukan loitommalla liiketoimistaan) ja repineet nämä palasiksi kuin Afrikan villit tiikerit.

Onneksi väki pian kyllästyi tuijottamaan niin, että uskalsin nostaa katseeni. Paikka oli juuri niin kurja kuin olin ensin näkemältä päätellyt. Seinustoiden pöydissä istui miehiä ja joitain naisia (mikä häpeä, että Englannin naiset viipyivät tällaisissa synnin pesissä). Nämä joivat ja puhuivat kovaan ääneen. Nurkassa pienikokoinen mies soitti pianoa ja jotkut tanssivat. Vastapäisessä nurkassa istui nainen yksin (miten outoa). En voinut olla kiinnittämättä huomiotani häneen, sillä hän ei näyttä-

nyt lainkaan kuuluvan tänne. Hänen hiuksensa olivat siistit ja kypsän viljan väriset, ja pukunsa valkoinen kuin morsiuspuku. Tämän arvokkaan naisen oli täytyntä joutua paikkaan jonkin kauhean sattuman kautta. Herrasmiehenä minulla oli velvollisuus auttaa häntä. Urheasti nousin pöydästäni ja kävelin kauniin naisen viereen. Seisoin aivan hänen vierellään, mutta hän ei näyttänyt lainkaan huomaavan minua. Yskäisin. Hän käänsi katseensa minuun, hätkähdin. Hänen silmänsä olivat todella vaalean ruskeat, melkein yhtä keltaiset, kuin hiuksensa. Yskäisin uudestaan. "Iltaa arvoni neiti", sanoin. "Iltaa", hän vastasi hiukan käheällä, mutta surumielisellä äänellä, joka sai kylmät väreet kulkemaan pitkin selkäpiitäni. "Minua huolestutti kovasti nähdä teidänlaisenne kunniallinen neiti tällaisessa paikassa ja ajattelin tarjoutua saattamaan teidät pois tästä paikasta, mikä kauhea sattuma teidät onkin tänne johdattanut", sanoin. Hämmästykseni nainen nauroi: "Is-tukaa toki alas, herran. En taida tietää nimeänne".

Nolona ja entistä hämmentyneempänä esittäydyin ja istuin alas. Nainen katseli minua lainkaan häpeilemättä, ja tunsin oloni kiusaantuneeksi. Kysyin hänen nimeään. Ja hän vain totesi: "Siskoni kutsuvat minua Lilianiksi".

Naisella ei selvästikään ollut mitään hätää, ja tämä sai minut vakavasti punnitsemaan hänen kunniallisuuttaan. Toisaalta en uskonut noin kauniin naisen, naisen, josta en saanut katsettani irti voivan olla kunniaton. Emme puhuneet sinä iltana paljon, mutta jossakin vaiheessa vilkaistessani taskukelloani huomasin myöhästyneeni auttamattomasti junasta. Joutuisin sittenkin yöpymään Lontoossa. Toisaalta silloin voisin ehkä tavata Lilianin uudestaan. Pian Lilian lähti sanaa sanomatta ja jäin yksin. Mutta nukkuessani hotellissa hänen kauniit kasvosensa tulivat uniini.

Seuraavana iltana palasin samaan rähjäiseen kapakkaan ja järjenvastaisesti toivoin Lilianin olevan siellä. Ja hän oli. Hän oli myös seuraavana iltana ja sitä seuraavana, ja minä lähetin kotiin sähköni, että viipyisin vielä jonkin aikaan. Joka kerta tervehdimme kohteliaasti, mutta puhuimme vähän. Kerran hän tuli luokse- ni (yleensä minä menin hänen luokseen) vilkkaampana ja punahuulisempana kuin koskaan ja pyysi minua tanssimaan. Epäroin hetken miettien, olisiko se lainkaan sopivaa, mutta hänen tarttuessa käteeni en enää epäroinyt. Tanssiminen naisen kanssa ei ole koskaan tuntunut siltä. Saatoit tuntea hänen viileän ihonsa ohuen puvun läpi, ja hänen punaiset huulensa olivat aivan (liian) lähellä omiani.

Tanssin jälkeen Lilian sanoin lähtevänsä kotiin, ja minä tarjouduin saattamaan hänet. Kävelimme kosteassa loppusyökyssä pitkin katulamppujen valaisemia katuja. Päädyimme lopulta Uxbridge

Roadille, Hanwellin hautausmaan lähelle. Siellä Lilian kääntyi katsomaan minua. "Tästä eteenpäin selviän yksinkin, ja kiitos kun saatoit minua. Hyvästi."

"Mutta..." minä sopersin. Hän kuitenkin keskeytti lauseeni painamalla veren punaiset huulensa omiani vasten. Sitten hän kääntyi ympäri ja asteli pois. Olin huutamaisillani hänen peräänsä, mutta päätin toisin. Jäin paikalleni seisomaan. Seisoin hiljaa ja katselin kuinka hänen selkensä katosi näkyvästäni yön sumuun. Se tuntui jotenkin lopulliselta.

* * *

Sillä viikolla Lilian ei tullut kapakkaan, eikä seuraavallakaan. Yrittin unohtaa hänet, mutta yö Uxbridge Roadilla palasi aina mieleeni. Lopulta kovetin sydämeni ja sähköitin kotiin, että palaisin huomisillan junalla. Olin matkalla asemalle ja aivan vain varmuuden vuoksi päätin käydä katsomassa näkyisikö Liliana kapakassa. Hänen poissa olonsa oli pettymys, vaikkakaan ollut odottanut tapaavani häntä. Mutta hänhän asui Hanwellin hautausmaan lähellä, voisihan käydä katsomassa, jos tapaisin hänet siellä. Eihän herrasmies voinut lähteä hyvästelemättä.

Kävelin pitkin näin illalla jo hiljaisia Lontoon katuja hautausmaalle. Saavuin samalle portille, jossa olin viimeksi hyvästellyt hänet. Häntä ei tietenkään näkynyt siellä. Olinko todella ajatellut, että tapaisin hänet? Lapsellista kuvittelua, jota en voinut myöntää edes itselleni. Olin juuri aikeissa kääntyä takaisin, kun tunsin kosketuksen olallani. Sydämeni hyppäsi kurkuun. Käännyin ympäri ja katsoin silmiini hyvin laihaa kalpeaa mustahiuksista naista. Hän hymyili minulle niin, että hänen suustaan pilkistivät pitkät valkeat kulmahampaat. Hän lähestyi minua, kurotellen kaulaani. Tiesin, että minun olisi juostava, mutta en kyennyt juoksemaan. Kaikki voimani olivat tiessään, en edes tuntenut kauhua.

Yhtäkkiä kuului huuto. Kimpussani oleva nainen sähähti ja oli kuin lumous olisi rauennut. Sain voimani takaisin ja yhdellä liikkeellä tempaisin itse irti naisen otteesta. Olin käymäisilläni hänen kimppuunsa estääkseni hänen tulevat aikeensa, kun näin kuka oli huudon aiheuttaja. Se oli Lilian.

Hän seisoj jonkin matkan päässä hautausmaalla valkoinen puku, jollaisia hän tapasi käyttää, ympärillään hulmuten. "Irti hänestä sisko", hän sanoi toiselle naiselle käskevällä äänellä.

"Hän on minun saalini älä puutu tähän", sähähti mustahiuksinen nainen raivoissaan. "Ei, hän on minun, vai tahdotko taistella hänestä. Tiedät kyllä kumpi voittaa."

Mustahiuksisen naisen huulilta pääsi raivon kiljaisu, mutta hän perääntyi. "Katoa. Eikä mitään juonia siskoseni, hän on minun", toisti Lilian jäänkovalla äänellä.

Laiha nainen katosi yöksi muuttuneeseen iltaan. Nyt Lilian lähestyi minua. Tunsin kauhua ja yökötystä, en kyllä päästäisi tuota petoa lähellenikään. "Pysy kaukana hornan penikka", huusin taaksepäin kompuroiden. Hän pysähtyi ja katsoi minuun surullisilla kauniilla silmillään, sitten hän hymyili, ja näin hänen huultensa välistä pilkistivät samanlaiset valkoiset hampaat kuin mustahiuksisella naisella. "Noinko kiittämättömästi kohtelet pelastajaasi?" Äänessä ei ollut syytöstä vain surua.

"Häivy!" huusin kauhun vallassa. En tahtonut enää koskaan

nähdä tuota naisen iljetystä.

"En minä tee sinulle pahaa. Jos olisin tahtonut, enkö olisi tehnyt jo kauan sitten?" Hän puhui järkeä. En keksinyt mitään vastaväitteitä. "Olisi ollut parempi meille kummallekin, jos et olisi tullut. Mutta koska tulit, sanon sinulle uudelleen hyvästit, ja tiedä tämä, huolimatta siitä mitä olen, rakastan sinua, William Middleton, nyt ja ikuisesti." Näin sanoen hän kääntyi kannoillaan ja katosi pimeyteen.

Olin kauhusta turta ja värisin järkytyksestä. Lilianin viimeiset sanansa koskettivat minua, ja hetken tunsin katumusta omista sanoistani, mutta kovetin sydämeni. Se nainen oli hirviö ja oli ansainnut kohtalonsa. Ja olin käyttäytynyt ainoalla järkevällä tavalla, näin oli. En kuunnellut sydämeni vastaväitteitä ja tuhkadutin ikävän ja kaipauksen moniksi vuosiksi.

* * *

Nyt on kulunut tasan kolmekymmentä vuotta tuosta yöstä Hanwellin hautausmaalla. Minulla on vaimo, neljä lasta ja kaksi lastenlasta, liiketoimeni kukoistavat ja rakas kartanoni on elämään täynnä. Kaikki mikä vain olla saattaa on hyvin, mutta vieläkin, kaikista yrityksistäni huolimatta en ole unohtanut valkeaa neittoa, naista nimeltä Lilian, kansantarinoiden petoa, sydämeni morsianta. Ollessani eilen pitkästä aikaa vierailulla Lontoossa kävelin auringon laskun jälkeen nyt jo puretun talon, jossa vuosia sitten likainen kapakka sijaitti, kulmilla. Näin naisen, valkeaan pukeutuneen ja kullanvaaleahiuksisen. Hän hymyili minulle ja minä vilkutin. Ja tietämättä mitä tein seurasin häntä. Saavuimme hautausmaan reunalle, ja siellä Lilian lähestyi minua, kietoi kätensä kaulaani, suuteli huuliani ja puri kaulaani. Hänen terävät hampaansa opposivat lihaani. Se oli samalla karmivaa ja ihanaa. Katselin mieli tyynenä, kun hän joi vertani ja tarjosi omaansa minulle. Sitten hän lähti ja jätti minut yksin yöhön.

Menin aamujunalla kotiin. Kirjoitin testamentin ja tarinan tästä kaikesta. Suljin ne vanhimmalle tyttäreni osoittamaani kirjekuoreen. Laitoin sen henkilökohtaisten papereideni joukkoon. Illalla matkustan takaisin Lontooseen ja jään odottamaan kuolemaani ja uutta elämää, yötä jolloin minä ja Lilian olemme yhdessä ikuisesti.

Uutiset

13.11. Pelattiin Konsta Nikkasan & kumppaneiden fantasiapeli Farvia 3 Sivupolkuja Sipoossa. Pelissä etsittiin aarteita ja sählättiin muinaisten artefaktien kanssa. Enimmäkseen oli märkää ja mutaista.

Seuraavana viikonloppuna 20.11. pelattiin Jenni Sahramaan mainio nykysuomeen sijoittuva Astralis-larppi. Peli alkoi bileillä ja toisaalla Raamattu-piirin kokouksella ja päättyi siihen, kun puolet paikallaolijoista sai tietää olevansa enkeleitä ja puolet pikkupiruja ja että maailmanloppu oli alkamassa.

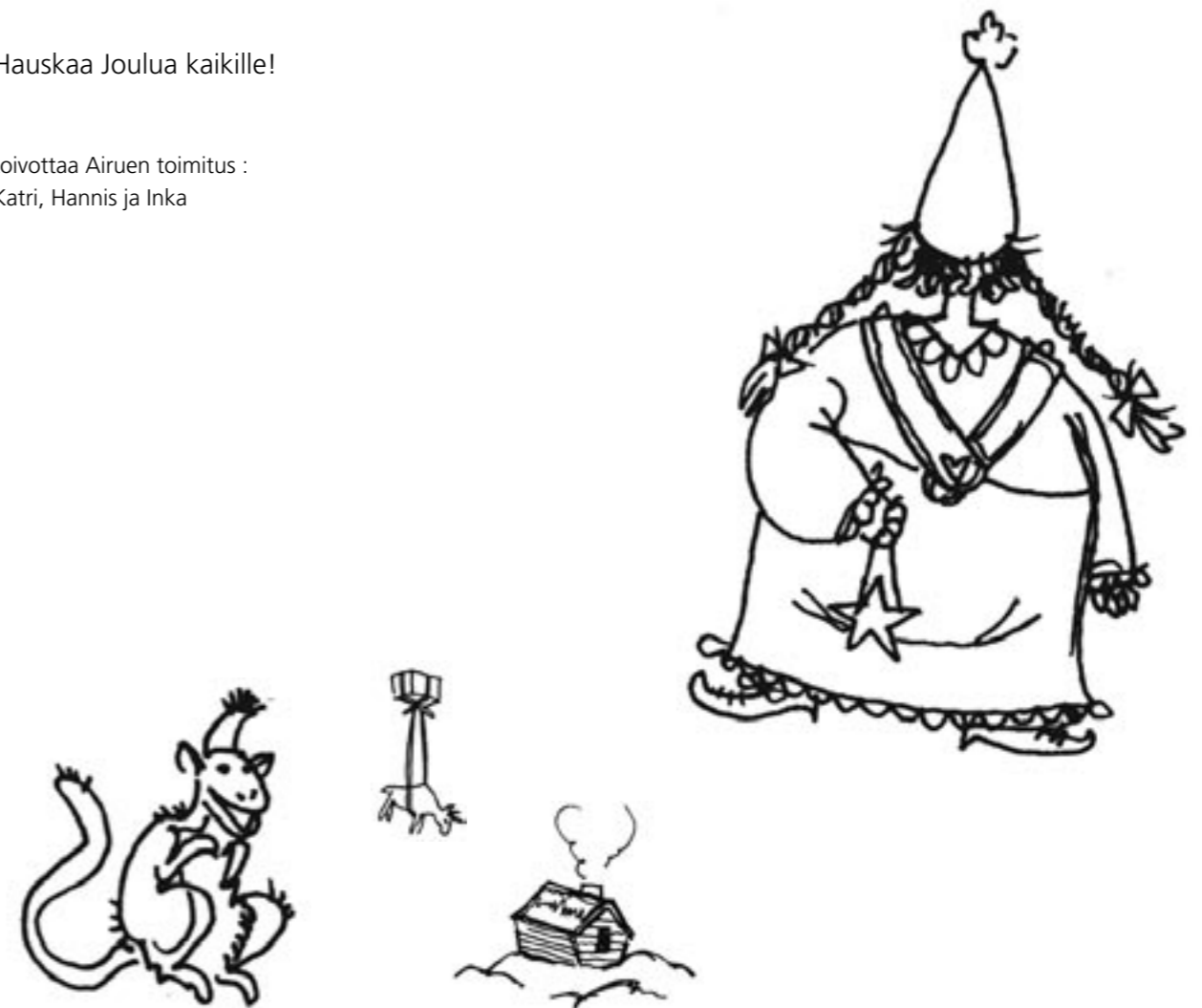
Lisäksi syksyn aikana yhdistyksen jäsenet ovat pitäneet varsin aktiivisesti bileitä ja hengauksia.

Säännölliset toimialat ovat pyörineet tavalliseen tapaan keräten enemmän ja vähemmän osanottajia. Nyt toiminta on joululomalla, mutta marpit alkavat 10.1, taisteluharjoitukset 11.1. ja teatteritoiminta 12.1. Muu toiminta jatkuu entisissä tiloissa, mutta teatteritoiminta siirtyy Aino Tuomisen kotoa uusiin tiloihin ja treenipäivä vaihtuu keskiviikoksi. Uutta on luvassa myös taistelun saralla, sillä keväällä ryhdytään aktiivisesti harjoittelemaan keihään käyttöä.

Uusi Airuen toimitus kiittää kaikkia tekijöitään ja lukioitaan kuluneesta vuodesta. Hyvän joulumielen ja joulurauhan säilymiseksi myös taitto päätyi vuoden viimeisessä numerossa tasapalstoitukseen.

Hauskaa Joulua kaikille!

toivottaa Airuen toimitus :
Katri, Hannis ja Inka

Hatka

18.12. Pikujoulut Oulunkylän nuorisotalolla

Perinteiset pikujouluja vietetään Oulunkylän nuorisotalolla lauantaina 18.12. klo. 17.00 eteenpäin. Luvassa on ainakin esityksiä, seurapelejä ja mukavaa yhdessäoloa joulutunnelmissa. Päihkeitä ei nuorisotalolla hyväksytä, eikä sauna valitettavasti tänä vuonna ole käytössä. Kaikkien paikalle saapuvien on suotavaa tuoda pieni lahja, jottei jää itse ilman.

7.1. Marp-gaala

Perinteinen marp-gaala pidetään vielä määrittelemättömässä paikassa. Gaalassa tarjotaan pientä syötävää ja valitaan tieteen syyskauden paras marppi. Lisätietoja voi kysellä marp-vas-
taavalta Julius Väliaholta (julius.valiaho@greywolves.org).

12.2 2005 Ascencion I: Kovaa peliä Bostonissa Helsingissä

Boston 1977, lauantai-illan huumaa: peilipallojen kimallusta, hikistä funkjytkettä, tiukkoja kuteita, makeita mimmejä ja kuumia kundeja - Club Armadillo! Rikkaiden suosimassa diskossa käydään myös poliittista juonittelupeliä väliamerikkalaisen Ascencionin tasavallan kohtalosta.

Pelaajia otetaan noin seitsemänkymmentä, joista kaksikymmentä on kotoisin Väli-Amerikan Ascencionista ja loput ovat paikallisia sekä discon henkilökuntaa. Peli pelataan Malmin nuorisotalolla, pelimaksu 5e. Henkilökuntaa pelaavat pääsevät peliin halvemmalla. Ilmoittautuminen pelin sivuilta.

Yhteyshenkilö: Pekka Tolvanen, 040 759 7896,
pekka.tolvanen (at) ascencion.org
<http://www.ascencion.org/>

Oikaisuja

Viime numero oli siis järjestyksessä kolmas Airut tänä vuonna, vaikka kannessa toisin mainittiin. Uskonto oli myös aiheena kysinessä lehdessä, kuten aikaisemmassakin numerossa. Airueen nro 3 vuonna 2004 sisältäviä juttuja olivat mm. Espanjan sisällissota osa 2, Oikeusajattelun muutokset keskiajan Euroopassa osa 2 ja Kasvivärjäys.

Myös sivulla 28 ollut piirros lukukaudesta oli Toni Toivosen piirtämä toisin kuin mainittiin. Taitto pahoittelee virjeitä.